

בקי צור

ללמוד לחבין לזכור

מסכת פסחים – ע"א-ע"ז

ענייני המסכת מבוארים בלשון שווה לכל נפש. המילים המודגשות הן תמצית העניינים, וניתן לקרוא אותן בפני עצמן כהכנה מהירה לפני הלימוד וכחזרה מהירה ובהירה לאחר הלימוד.

קישור לרכישת ספרי המחבר
באתר אמזון בסוף הקובץ הזה

אנא

עזרו לנו ותרמו בעין יפה

[לתרומה](#)

דף עא

חגיגה בשלמים ששחטם בערב יום

כבר נתבאר, שמצווה להביא ביום טוב ראשון קרבן שלמים, הנקרא קרבן חגיגה.

ולדברי הכל, אם הביא קרבן שלמים בערב יום טוב, אף על פי שזמן אכילתו שני ימים, ואם כן נאכל גם ביום טוב, אין יוצא בו ידי חובת חגיגה.

והסיבה לכך, כי קרבן חגיגה הוא חובה, וכלל בידינו, שכל דבר שהוא חובה, אינו בא אלא מן החולין, כלומר שיקדישנו לשם חובתו, אבל דבר שכבר קרב שלמים, אינו נעשה חגיגה.

וביאר התוס', שאם שחטם מתחילה לשם שלמים סתם, דין פשוט הוא שאין יוצאים בהם ידי חובת חגיגה, ואפילו שחטם ביום טוב עצמו, כי מאחר שהם דבר שבחובה יש להקדישם מתחילה לשם חגיגה, וכל שקדשו מתחילה לשם דבר אחר אינם ראויים לחובת חגיגה.

וכאן אמרו, שאפילו כשהקדישם תחילה לשם חגיגת חמישה עשר, ושחטם בערב יום טוב לשם חגיגת חמישה עשר, גם כן אין יוצאים בהם, והסיבה לכך, כי מאחר שצריך להקדישם לשם חגיגה, סברא היא, שיש לשוחטם בשעה הראויה לחגיגה.

מצוות שמחה בשלמים ששחטם בערב יום

כבר נתבאר שמצווה לשמוח באכילת בשר שלמים כל ימי הרגל ולשם כך יש להקריב קרבן שלמי שמחה.

ונחלקו חכמים, מה הדין אם הקריב שלמים בערב יום טוב, האם יוצא בהם ידי שמחה כשיאכלם ביום טוב עצמו, או שאינו יוצא ידי חובה, אלא בשלמים ששחטם ביום טוב עצמו.

לדברי עולא אמר רבי אלעזר – שלמים ששחטם בערב יום טוב, אינו יוצא בהם ביום טוב ידי חובת שמחה, כי נאמר, "וְזָבַחְתָּ שְׁלָמִים וְאָכַלְתָּ שֶׁם וְשָׂמַחְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ" (דברים כ"ז ז'), ללמד שתהא זביחת השלמים בשעת השמחה, כלומר ביום טוב, ולפיכך, אם נשחטו קודם יום טוב, אינו יוצא בהם.

ולדברי רבין אמר רבי אלעזר – שלמים ששחטם בערב יום טוב, יוצא בהם ביום טוב ידי חובת שמחה, כי אין צורך שישחטו השלמים בשעת שמחה וכל שיכול לאוכלם ביום טוב יוצא בהם ידי שמחה.

מצוות שמחה בלילי יום טוב אחרון של חג

נאמר "חג הסוכות תעשה לך שבועת ימים באספף מגרנד ומיקבד. וְשָׂמַחְתָּ בְּחֻגְךָ אֶתָּה וּבְנֶדָּ וּבְתֵדָּ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ וְהַלְוִי וְהַגֵּר וְהַיְתוּם וְהָאֵלְמָנָה אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ. שְׁבַעַת יָמִים תְּחַג לָהּ אֱלֹקֶיךָ בְּמִקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' כִּי יִבְרָכְךָ ה' אֱלֹקֶיךָ בְּכָל תְּבוּאָתְךָ וּבְכָל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ וְהֵייתָ אֶדְ שְׂמֵחַ" (דברים ט"ז י"ג-ט"ו).

מתוך כך שנאמר, "חג הסוכות תעשה לך שבועת ימים ... וְשָׂמַחְתָּ בְּחֻגְךָ" למדנו שמצוות השמחה, [לאכול בשר שלמי שמחה], היא שבעה ימים, ואם כן כשחזר הכתוב ואמר "שבועת ימים ... וְהֵייתָ אֶדְ שְׂמֵחַ", בא ללמד על שמחה נוספת.

ומבואר בברייתא, שבא הריבוי ללמד על מצוות שמחה בליל יום טוב אחרון, [שיש לאכול בו בשר שלמי שמחה]. אבל אין לומר שבא הריבוי להוסיף שמחה בליל יום טוב הראשון, [באכילת שלמים שנשחטו מערב יום טוב], כי לעניין זה נאמר המיעוט "אֶדְ".

מתחילה רצו לומר, שהסיבה לכך שהעמידו את המיעוט בליל יום טוב ראשון, ואת הריבוי בליל יום טוב אחרון, ולא להיפך, כי בשלמים הנשחטים בערב יום טוב אין אפשרות לקיים מצוות שמחה, משום שצריך שתהא הזביחה בשעת השמחה, כדברי עולא, ואם כן בליל יום טוב הראשון אין במה לקיים מצווה שמחה, ומכאן ראייה לדברי עולא.

אולם דחו זאת ואמרו, שהסיבה לכך שהעמידו את המיעוט בליל יום טוב ראשון, ואת הריבוי

בליל יום טוב אחרון, מטעם הנזכר בברייתא עצמה, שיש להוסיף שמחה בליל יום טוב אחרון, שיש מצוות שמחה לפניו [כל ימות ולילות החג], ובא הריבוי להאריך את השמחה לילה נוסף, והמיעוט בא להוציא ליל יום טוב ראשון, שאין מצוות שמחה לפניו.

-

כבר נתבאר בדף ע', שבהמה שהפרישה לצורך חגיגת ארבעה עשר, ולבסוף לא הקריבה בארבעה עשר, יכול להקריבה בחמישה עשר לשלמי שמחה, אבל אינו יכול להקריבה לחגיגת חמישה עשר. שכן חגיגת חמישה עשר היא כשאר חובות, שאינן באות אלא מן החולין. ושלמי שמחה אינם כשאר חובות, ובאים אף ממה שכבר הקדיש.

ולדברי עולא, אפילו הקריבה בארבעה עשר, יוצא בה בחמישה עשר ידי שמחה, [וכדעת חכמים, שחגיגת ארבעה עשר נאכלת לשני ימים, ולא כדעת בן תימא, שהיא נאכלת בליל ראשון של פסח בלבד].

מצוות שמחה ביום טוב ראשון שחל בשבת

במסכת סוכה מבואר, שמצוות הלל ומצוות שמחה נוהגות שמונת ימי החג.

והנה שחיטת שלמי שמחה אינה דוחה את השבת, ואם כן, לא תוכל להתקיים מצווה זו שמונה ימים, כשחל יום טוב ראשון בשבת, אלא אם כן היא מתקיימת בשלמים שנשחטו מערב שבת.

ומכאן רצה רבא להביא ראיה לדברי עולא, שמצוות שמחה מתקיימת **בשלמים ששחטם מערב יום טוב**.

ורב הונא בריה דרב יהודה ניסה לדחות ראיה זו, ולומר, שכשחל יום טוב ראשון בשבת, מתקיימת מצוות שמחה באכילת שעירי הרגלים, הקרבים ביום טוב גם כשחל בשבת, והם ככל חטאות החיצונות, שהן נאכלות לכהנים.

אולם רבא השיב שתי תשובות על דברי רב הונא בריה דרב יהודה. (א) אף שמקריבים בשבת שברגל שעירי הרגלים, אסור לבשלם או לצלותם בשבת, ואם יבואו לאוכלם בשבת חיים כלומר שאינם מבושלים או צלויים, אין שמחה באכילתם. (ב) ואפילו אם היתה שמחה באכילתם, אין כאן שמחה אלא לכהנים, אבל ישראל אסורים לאכול משעירי הרגלים, ובמה תהא להם שמחה. ואם כן אין לומר שהשמחה היא בשעירי הרגלים

ומכל מקום, רב פפא דחה את ראית רבא, ואמר, שאפשר שבאמת אין יוצאים ידי מצוות שמחה בשלמים שנשחטו מערב יום טוב, וכשחל יום טוב ראשון בשבת, לא יקיימו מצוות שמחה באכילת בשר שלמים, אלא **בכסות נקיה ויין ישן**.

זמן אכילת חגיגת ארבעה עשר

בדף ס"ט כבר נתבאר, שנחלקו חכמים בזמן אכילת חגיגת ארבעה עשר. **לדעת משנתנו היא נאכלת שני ימים**, [יום ארבעה עשר ויום חמישה עשר], ולילה שביניהם. ולדעת בן תימא, זמן אכילתה כזמן אכילת הפסח, ואינה נאכלת אלא בליל חמישה עשר בלבד.

ובדף זה הובאה ברייתא, כדעת חכמים, ובה מבואר כיצד יש ללמוד מהכתוב, שחגיגת ארבעה עשר נאכלת לשני ימים ולילה שביניהם.

שכך נאמר בכתוב "ולא יראה לך שאר בכל גבלך שבעת ימים ולא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבקר" (דברים ט"ז ד'), **וכתוב זה מדבר בחגיגת ארבעה עשר**, שהיא קרבן שזמן שחיטתו בערב, כלומר בין הערבים, [ולא בחגיגת חמישה עשר, שזמנה כל היום]

ונאמר בכתוב הזה, "ולא ילין מן הבשר ... ביום הראשון לבקר", והיום הראשון האמור בכתוב הוא היום שלאחר השחיטה, כלומר **יום חמישה עשר בניסן**, שהוא יום שלם, ואמר הכתוב **שלאחר היום הראשון**, שהוא חמישה עשר בניסן, לא ילין הבשר לבוקר של ששה עשר בניסן, אלא יאכל בארבעה עשר שהוא יום השחיטה, ובחמישה עשר בו, ומכאן שהחגיגה הזו כשאר קרבנות חגיגה, ונאכלת לשני ימים ולילה אחד.

ואין לומר, שבאמת הכתוב הזה מדבר גם בחגיגת ארבעה עשר, וגם בחגיגת חמישה עשר, ולכן נאמרו בו שני זמנים, (א) "ביום הראשון", (ב) "לבקר", לומר לך, חגיגת ארבעה עשר נאכלת עד היום הראשון, כלומר עד בוקר חמישה עשר, וחגיגת חמישה עשר נאכלת עד בוקר שני, כלומר עד יום ששה עשר, ושתייהן נאכלות ליום ולילה בלבד.

והסיבה שאין לומר כן, כי כבר נאמר, "ואם נדר או נדבה זבח קרבנו ביום הקריבו את זבחו יאכל וממחרת והנותר ממנו יאכל" (ויקרא ז' ט"ז) ללמד שבשר שלמים נאכל לשני ימים ולילה אחד, ובא בכתוב הזה הרבוי "ואם", ללמד, שגם שלמי חובה, כקרבן חגיגה, נאכלים לשני ימים ולילה אחד, ולכל הפחות הכוונה לחגיגת חמישה עשר,

[שאינה באה אם הפסח, ואין בה סברא שיהא זמן אכילתה לילה אחד, כזמן אכילת הפסח].
 ומעתה, מאחר שכבר למדנו מהכתוב האחרון, שזמן אכילת חגיגת חמישה עשר שני ימים ולילה שביניהם, מעתה על כרחך כל הכתוב "וְלֹא יֵלֵךְ מִן הַבֶּשֶׂר ... בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן לַבֶּקֶר", מדבר רק בחגיגת ארבעה עשר, ומאחר שנאמר בו גם "בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן" וגם "לַבֶּקֶר", למדנו, שהוא נאכל לשני ימים ולילה שביניהם, עד בוקר ששה עשר בניסן.

אימורי חגיגת חמישה עשר נפסלים בלינה

לדברי רב כהנא, אף על פי שבשר חגיגת חמישה עשר נאכל לשני ימים, ואינו נפסל בלינה אלא בבוקר שאחר היום השני, אימוריו נפסלים בלינה **בבוקר שאחר היום הראשון**, שנאמר "לֹא תִזְבַּח עַל חֶמֶץ דָּם זֶבְחֵי וְלֹא יֵלֵךְ חֶלֶב חֲגֵי עַד בֶּקֶר. רִאשִׁית בְּפִרְיֵי אֲדָמָתְךָ תָּבִיא בֵּית ה' אֶלְקִידָה לֹא תִבְשַׁל גְּדֵי בְחֵלֶב אֲמֹ" (שמות כ"ג י"ח-י"ט), נסמכו המילים "בֶּקֶר רִאשִׁית" לדורשם "בוקר ראשון", ללמד שלא ילך חלב [=אימורי] החג עד הבוקר הראשון, ומיד בבוקר הראשון הם נפסלים.

ולדברי רב יוסף, גם לולא הכתוב "רִאשִׁית", כוונת הכתוב "וְלֹא יֵלֵךְ חֶלֶב חֲגֵי עַד בֶּקֶר", היא הבוקר הראשון, ויש ללמוד ממנו, שהאימורים נפסלים בלינת לילה אחד.

- מתחילה רצו לומר, שסברת רב יוסף היא, משום שאימורים חמורים מהבשר, והבשר הלא נפסל באכילה בסוף היום השני, ומאחר שמבואר בכתוב, שהאימורים נפסלים בבוקר [=בסוף הלילה], על כרחך הכוונה לבוקר שקודם פסילת הבשר, [שבכך האימורים נפסלים יום אחד קודם לבשר], ולא לבוקר שאחר פסילת הבשר, [שבכך הם נפסלים לילה אחד אחר פסילת הבשר], והבוקר שקודם פסילת הבשר הוא בוקר שאחר היום הראשון.

	יום י"ד	ליל ט"ו	יום ט"ו	ליל ט"ז
זמן אכילה שני ימים ולילה שביניהם	אכילה	אכילה	אכילה	
זמן הקטרה עד בוקר ראשון	הקטרה	הקטרה		
אם היה זמן הקטרה עד בוקר שני	הקטרה	הקטרה	הקטרה	הקטרה

אולם אביי הקשה על הדברים הללו, כי מצינו מקום שהבשר נפסל לפני האימורים, והוא קרבן פסח, כדעת רבי אלעזר בן עזריה, שהבשר נפסל בחצות הלילה, והאימורים נפסלים רק בסוף הלילה, [כפי שיתבאר בעזה"י בסוף המסכת], ואם כן, אף שהאימורים חמורים מהבשר אין ללמוד מכך שהבשר נפסל בסוף היום השני, שהאימורים לא יהיו כשרים אחרי כן.

- ורבא אמר, שסברת רב יוסף היא, מהכתוב המבואר בברייתא הנזכרת לעיל, בה מבואר, שהסיבה לכך שחגיגת ארבעה עשר נאכלת לשני ימים, ואינה נפסלת אלא בבוקר שאחר היום השני, כי נאמר בה, "וְלֹא יֵלֵךְ מִן הַבֶּשֶׂר ... (א) בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן (ב) לַבֶּקֶר", ומשמע מזה, שאם היה כתוב בה רק, "וְלֹא יֵלֵךְ מִן הַבֶּשֶׂר ... [] לַבֶּקֶר", היתה נאכלת רק עד בוקר ראשון, אף על פי שהענין מדבר בבשר הקל, ואם כן בכתוב הזה "וְלֹא יֵלֵךְ מִן הַבֶּשֶׂר עַד בֶּקֶר", המדבר באימורים החמורים, מאחר שנאמר בו רק "בֶּקֶר", ודאי הכוונה לבוקר שאחר היום הראשון, ומכאן שהאימורים נפסלים בלינת לילה אחד.

דף עב

פסח ששחטו בשבת שלא לשמו

אין שוחטים בשבת אלא קרבנות שיש להם זמן קבוע, כגון תמידים, ומוספים, ופסחים. ולפיכך, כשחל ארבעה עשר בניסן בשבת, מותר לשחוט בו את הפסח בהכשר, כלומר לשמו.

אבל השוחט את הפסח שלא לשמו בשבת, מאחר שכשהוא שוחט שלא לשמו הוא הפסח נפסל, אינו נחשב כשוחט פסח, אלא כשוחט שאר בהמות שאסור לשוחטם בשבת, וכשעשה זאת בשוגג, [כסבור כשם שמותר לשמו, כך מותר שלא לשמו], הרי זה חייב חטאת על חילול שבת בשוגג.

- **אם עשה זאת בכוונה, כלומר, שידע שהוא פסח, ונתכוון לעקור ממנו שם פסח, להקריבו לשם קרבן אחר**, [ושגגתו היתה בכך שהיה סבור שמותר לעשות זאת בשבת], **דין פשוט הוא שמתחייב חטאת על כך, כי כשנתכוון לעקור ממנו שם פסח, נעקר ממנו שמו, והרי זה שוחט פסח שלא לשמו, שהוא נפסל, והשחיטה אסורה.** [וכך העמידו את משנתנו].

- **אבל כשעשה זאת בטעות, כלומר שלא ידע שהוא פסח, והיה סבור שהוא קרבן אחר, ולכן שחט לשם קרבן אחר, נחלקו חכמים במסכת מנחות מה דינו. יש אומרים, שגם כשהיה הדבר בטעות, דינו כנ"ל, שנעקר שמו של הפסח ממנו, ולכן הקרבן פסול, והשוחט חייב חטאת. ויש אומרים, שמאחר שאם היה יודע שהוא פסח, היה שוחטו לשם פסח, ורק מחמת טעותו שחט לשם קרבן אחר, אין מתחשבים במחשבה שחישב מחמת טעות, והרי היא בטילה, והקרבן**

כשר, כפסח שנשחט לשמו, ולפיכך השוחטו

קיים מצווה, ואינו חייב על כך חטאת.

שאר זבחים ששחטם בשבת לשם פסח

כבר נתבאר, שאין לשחוט בשבת שום קרבן, אלא אם כן יש לו זמן קבוע להיות קרב בשבת זו, והוא קרב בה בהכשר.

ולפיכך, כשחל ארבעה עשר בניסן בשבת, אף שמותר לשחוט בו את הפסחים, אסור לשחוט בו קרבנות אחרים, שאין להם זמן קבוע, ואפילו לשם פסח אסור לשחטם.

ולדברי הכל, מי ששחט קרבנות אחרים לשם פסח, ועשה זאת בכוונה, שהיה יודע שאינם פסחים, ובכל זאת שחטם לשם פסח, בין שהיו בהמות הראויות לפסח, [כבשים או עזים זכרים בני שנה], ובין שהיו בהמות שאינן ראויות לפסח, [כגון פרים או נקיבות או בני שתי שנים], אם עשה זאת בשגגת שבת, [שהיה סבור שכשם שמותר לשחוט פסח בשבת, מותר לשחוט שאר בהמות לשם פסח], דין פשוט הוא שמתחייב על כך חטאת, כי חילל שבת בשוגג.

ואם לא היו ראויים אותם קרבנות לפסח, כגון שהיו פרים או נקיבות או בני שתי שנים ויותר, כן הדין גם כשבטעות שחט אותם לשם פסח, כגון שהיה סבור שהם פסח, ואינו נחשב כטועה בדבר מצווה, שלא היה לו לטעות לומר שפסחים הם, ולכן אם היה הדבר בשגגת שבת, כגון ששכח שהיום שבת, חייב חטאת על שחילל שבת בשוגג.

אבל נחלקו חכמים מה הדין כשבטעות שחט קרבנות אחרים לשם פסח, שהיה סבור שהם פסח, והיו ראויים לפסח, כגון כבשים או עזים זכרים בני שנה, שמתוך שטרוד ובהול לשחוט פסחו, טעה בזה, ולא נזכר שהקדישו לדבר אחר.

לדעת רבי אליעזר – גם זה, אף שטעה בדבר מצווה, נידון כשאר מחלל שבת בשוגג, וחייב חטאת על שגגתו.

ולדעת רבי יהושע – מאחר שטעה בדבר מצווה, וגם עשה מצווה, שהקריב קרבן כשר, [שכל הזבחים שנזבחו שלא לשמם כשרים], פטור הוא מחטאת על חילול שבת.

ובסוף הסוגיה מבואר, שהדברים הללו הם כדעת רבי שמעון, הוא התנא של משנתנו.

אולם רבי מאיר חולק, ואומר, שלדעת רבי יהושע, גם השוחט זבחים שאינם ראויים לפסח, נחשב כטועה בדבר מצווה, ופטור מחטאת על שחטתם בשבת.

ובהמשך יתבארו בעזה"י טעמיהם של החכמים הללו.

תנא מיניה ארבעין זמנין

ודמי ליה כמאן דמנחא בכיסיה

לעיל נתבאר, שאת הדין הראשון של משנתנו [שוחט פסח שלא לשמו בשבת], העמידו באופן שעשה זאת בכוונה, אכן את הדינים הבאים של משנתנו [שוחט אחרים לשם פסח], שנחלקו בהם רבי אליעזר ורבי יהושע, העמידו באופן שעשה זאת בטעות. וכן אמר רבי אבין.

ורב יצחק בר יוסף פגש את רבי אבהו, שהיה עומד בתוך חבורה גדולה מאוד של בני אדם, ושאלו, כיצד להעמיד את משנתנו, ואמר לו כנ"ל, רישא בעוקר וסיפא בטועה.

חזר על כך ארבעים פעמים, עד שהיה דומה לו כמונח בכיסו [=תנא מיניה ארבעין זמנין, ודמי ליה כמאן דמנחא בכיסיה].

טעמי רבי אליעזר ורבי יהושע

בענין שוחט שאר זבחים לשם פסח

נתבאר, שנחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע, בדינו של זה ששחט שאר זבחים לשם פסח בשבת, והיו ראויים לפסח, האם חייב על כך חטאת או לא. ולהלן יתבארו בעזה"י טעמי מחלוקתם.

מתחילה נתבאר במשנתנו, שלדעת רבי אליעזר, יש ללמוד בקל וחומר הבא, שהשוחט שאר זבחים לשם פסח בשבת חייב על כך חטאת.

שכן הפסח יש לו היתר לשוחטו בשבת לשמו, ואף על פי כן אם שינה וקלקל בו, לשוחטו שלא לשמו, חייב על כך חטאת [כפי שנתבאר לעיל]. ומעתה קל וחומר לשאר זבחים, שאין להם היתר לשוחטם בשבת אף לשמם, שאם שינה וקלקל בהם, לשוחטם שלא לשמם אלא לשם פסח, שהוא מתחייב על כך.

אמנם לדעת רבי יהושע, יש לדחות דברים אלו, וזאת משני טעמים.

א. יתכן שהדין הזה, שהשוחט את הפסח בשבת שלא לשמו שהוא חייב על כך חטאת, לא נאמר אלא כשנתכוון לעקור ממנו שם פסח, שבכך פסלו, אבל כשלא נתכוון לעקור ממנו שמו, אלא בטעות שחטו שלא לשמו, לא פסלו, ואינו חייב על חטאת על שחטתו. והוא הדין לשאר זבחים, כשטעה בהם לשוחטם לשם פסח, מאחר שבטעות עשה, לא הפקיעם משמם הראשון, והרי הם כשרים כמי שנשחטו לשמם, ואין לחייבו על כך, כי קיים מצווה

בשחיטתם, ועשה זאת משום שעשה בדבר

מצווה.

ב. גם אם נאמר שהשוחט פסח בשבת שלא לשמו חייב על כך חטאת אפילו כשהיה הדבר בטעות, כי גם בטעות נעקר ממנו שמו, עדיין אין ללמוד ממנו שהשוחט זבחים אחרים לשם פסח בשבת יתחייב חטאת, כי פסח שנשחט שלא לשמו, פסול הוא, ואם כן, זה ששחטו, לא קיים מצווה, ולכן חייב חטאת. אבל שאר זבחים שנשחטו לשם פסח, כשרים הם, [לדעת רבי יהושע כפי שנתבאר בדף ס"ב], ואם כן, זה ששחטם, קיים מצווה, ואף שלא הותר לו לעשות מצווה זו בשבת, מאחר שעשה זאת משום שהיה טועה בדבר מצווה, שהיה עסוק בשחיטת פסחים, והיה סבור שגם זה פסח, הרי זה פטור.

ורבי אליעזר השיב על דברי רבי יהושע ואמר,

ששחיטת דבר אסור לשם דבר מותר, אינה סיבה לפטור את השוחט מחטאת.

שכן כל קרבנות ציבור האמורים בשבת, כלומר תמידים ומוספים, יש היתר לשוחטם בשבת לשמם, ואף על פי כן, השוחט שאר זבחים לשמם, חייב על כך חטאת.

ואמר על כך רבי יהושע, שיש לחלק בין שוחט שאר זבחים לשם קרבנות ציבור, לבין שוחט שאר זבחים לשם פסח.

שכן קרבנות ציבור יש להם קצבה, וכיון שנשחטו יודע הוא שאין צריך לשחוט עוד, ולפיכך השוחט שאר זבחים לשמם, לא היה לו לטעות בדבר, ולכן אינו נחשב כטועה בדבר מצווה, שיהיה פטור על שקיים מצווה בשחיטתם.

מה שאין כן שוחט שאר זבחים לשם פסח, שהפסח הוא דבר שאין לו קצבה, [כלומר אין מנין לפסחים], שהכל צריכים לכך, ושוחטים פסחים הרבה, ואם כן זה הבא להתעסק עימהם במצוות שחיטת הפסחים, נחשב הוא כטרוד במצווה, וכשטעה ושחט בהמה אחרת לשם פסח, נחשב הוא כטועה בדבר מצווה, ומאחר שקיים מצווה בשחיטתה, פטור הוא משום חילול שבת.

השוחט שאר זבחים לשם אימורי ציבור

כבר נתבאר, שלדעת רבי אליעזר, השוחט שאר זבחים לשם אימורי ציבור בשבת, חייב על כך חטאת, ולדעתו, כן הדין אפילו עוד לא נשחטו אימורי ציבור, והסיבה שאין לפוטרו משום טועה בדבר מצווה, כי לדעתו, טועה בדבר מצווה, אף שקיים מצווה, אינו נפטר בכך מחטאת.

וכמו כן נתבאר, שלדעת רבי יהושע, אם כבר נשחטו אימורי ציבור, מאחר שנשחטו, אין לו לטעות לשחוט שוב, ולכן אינו נחשב כטועה בדבר מצווה, אף על פי שקיים מצווה בשחיטת הזבח הזה, וחייב על שחיטתו חטאת משום חילול שבת. אבל אם עוד לא נשחטו אימורי ציבור, מאחר שהוא טרוד בשחיטת היתר, אם טעה ושחט שאר זבחים לשם אימורי ציבור, נחשב כטועה בדבר מצווה, ומאחר שגם קיים מצווה בשחיטת הזבחים הללו, הרי זה פטור מחטאת של חילול שבת.

ורבי מאיר מקיל יותר מכולם, ואומר, שלעולם השוחט שאר זבחים לשם אימורי ציבור בשבת פטור, ואפילו כבר נשחטו אימורי ציבור, כי לדעתו, כל שהיה לו היתר היום לעשות דבר מסוים, אף שכבר נעשה, ואין לו היתר לעשות עוד, אם שכח והיה סבור שעוד לא נעשה, נחשב כטועה בדבר מצווה, ופטור מחטאת של חילול שבת.

ולהלן יתבאר בעזה"י, שרבי מאיר מוסיף, ומיקל, שכל שהוא נחשב טועה בדבר מצווה, הרי זה פטור מחטאת של חילול שבת, ואפילו לא קיים מצווה, [כגון ששחט חטאת לשם אימורי ציבור, שהיא פסולה], כי די בכך שהיה טועה בדבר מצווה, כדי לפוטרו.

מי שהיו לו שני תינוקות אחד מותר

למולו בשבת ואחד אסור והחליף ביניהם

כלל בידינו שאין המילה דוחה שבת, אלא כשהיא בזמנה, כלומר ביום שמיני ללידה. אבל תינוק שהגיע זמנו למול קודם השבת, ולא נימול בזמנו מחמת חולי או אונס, שוב אין למולו בשבת אלא אחר השבת, והמל אותו בשבת בשוגג, [אף שקיים בכך מצוות מילה], חייב חטאת, משום חילול שבת בעשיית חבורה. וכל שכן שזה שמל תינוק שעוד לא הגיע זמנו בשבת, שחייב על כך חטאת [והוא אפילו מצווה לא קיים].

ונחלקו חכמים, מה דינו של מי שמל בשבת תינוק שאין למולו בשבת, ועשה זאת מחמת טעות, שהיה לפניו תינוק נוסף שזמנו למול בשבת, והיה סבור שהוא מל את זה שזמנו בשבת.

א. דעת רבי אליעזר.

בכל אופן שמל בשבת תינוק שאין היתר למולו בשבת, חייב על כך חטאת, בין אם היה זה תינוק שעוד לא הגיע זמנו למול בשבת, ובין אם היה זה תינוק שכבר הגיע זמנו קודם השבת,

ומל אותו, כי טעה בדבר מצווה, שהיה סבור שהוא התינוק שהגיע זמנו למול בשבת, כי אין בכך כדי לפוטרו מחטאת על שחילל שבת בלא היתר.

ב. דעת רבי יהושע.

יש חילוק בין זה שמל תינוק שעוד לא הגיע זמנו בשבת, שמאחר שבמילתו לא קיים שום מצווה, חייב חטאת של חילול שבת, אף על פי שעשה זאת משום שטעה בדבר מצווה, שהחליפו בתינוק שזמנו למול בשבת.

אבל זה שמל תינוק שהגיע זמנו קודם השבת, מאחר שבמילתו קיים מצווה, שכן כבר הגיע זמנו, ועשה זאת משום שטעה בדבר מצווה, שהיה סבור שהוא התינוק שזמנו בשבת, הרי זה פטור מחטאת של חילול שבת.

ומכל מקום באופן האחרון אינו פטור, אלא כשתחילה מל את של ערב שבת, שעדיין היה טרוד בקיום מצוות מילה של זה שהגיע זמנו בשבת, ומחמת כן טעה, אבל אם כבר מל את של שבת, שוב לא היה לו לטעות למול גם את חבירו, וחייב חטאת על מילתו.

ג. דעת רבי מאיר.

בכל האופנים שהיה לפניו בשבת זו תינוק שמותר למול אותו בשבת, מאחר שיש לו היתר למול בשבת זו, אם טעה ומל תינוק אחר, הרי זה טועה בדבר מצווה, ופטור מחטאת על מילתו של האחר בשבת.

בין שמלו קודם שמל את התינוק שזמנו בשבת, ובין שמלו אחר התינוק שזמנו בשבת, כי שכח שמלו, וסבור שעדיין עליו למול תינוק בשבת.

ובין כשמל בשבת את התינוק שהגיע זמנו קודם השבת, שבמילתו קיים מצוות מילה, ובין כשמל בשבת את התינוק שזמנו אחר השבת, שלא קיים בכך מצוות מילה.

בכל האופנים הללו, נחשב הוא כטועה בדבר מצווה, שהוא פטור מחטאת.

וכל זה, כשבין התינוקות שעומד למול, יש אחד שמותר למולו בשבת, אבל אם היו לפניו שתי תינוקות, אחד למול בערב שבת, ואחד למול בשבת, וטעה בערב שבת ומל בו את של שבת, ועדיין עומד בטעותו, וסבור שעליו למול תינוק אחד בשבת, והוא התינוק שהגיע זמנו אתמול, שאסור לו למולו בשבת, מאחר שאת התינוק היחיד שרוצה למול, אין לו היתר למול, אם מלו בשבת, [אם שבמילתו קיים מצוות מילה], חייב על כך חטאת.

האופנים שרבי מאיר פוטר

משום טועה בדבר מצווה

דעת רבי מאיר, שבשני אופנים, אם טעה על ידו, ושחט בהמה לשם פסח, הוא נחשב כטועה בדבר מצווה, ופטור מחטאת אם עשה זאת בשבת.

האופן האחד הוא, כשטעה מחמת טרדה, ובכלל זה כל בהמה שהפרישה להקרבה, ואפילו אינה ראויה להיקרב לפסח, כגון עגל של זבחי שלמים, שכל מה שהפרישו להקרבה, הוא טרוד בו משעת הפרשתו, מתי אפנה ואקריבנו, ומחמת טרדה זו, עלול לטעות בפסח, כשרואה הכל שוחטים את פסחיהם, ולשחוט גם את קרבנו לשם פסח, ולכן נחשב כטועה בדבר מצווה, שהוא פטור מכך מחטאת אם עשה זאת בשבת.

והאופן השני הוא כשטעה מחמת דמיון, ובכלל זה כל בהמות שראויות להביא מהם פסח, ואפילו הן חולין, כגון כבש ועז זכרים בני שנה, שמאחר שהם דומים להקרבת פסח, הוא טועה ומחליף בינם לבין הפסחים, ולפיכך אם הקריבם בשבת לשם פסח, הוא נחשב כטועה בדבר מצווה.

ורק כששחט בעלי מומים לשם פסח, מאחר שאינם ראויים להקרבה כלל, ולכן אינו טרוד בהם, ואינו מחליף בינם לבין הפסחים, אינו נחשב טועה בדבר מצווה, ומתחייב חטאת משום חילול שבת בשחיטתם.

-

רבי זירא ורבי שמואל בר רב יצחק ישבו בבית שער שלפני ביתו של רבי שמואל בר רב יצחק, ואמרו את הדברים הבאים.

ביאות של מצווה

א. בכל פעם שבא על אשתו כשאינה מעוברת, מקיים מצוות פריה ורביה.

ב. בכל פעם שבא על אשתו בעונתה, אפילו כשהיא מעוברת, מקיים מצוות עונה.

ג. בכל פעם שרואה אדם שאשתו מתאוה לו, מצווה לשמחה, אפילו שלא בשעת עונתה.

ד. הבא על יבמתו ביאה ראשונה, מקיים בכך מצוות יבום.

טועה בדבר מצווה בביאה

בכל אחד מהאופנים הנ"ל, אם בא על האשה כשהיא סבור שהיא טהורה, ונמצאת נידה,

פטור מחטאת, כי היה עסוק בדבר מצווה, וקיים מצווה, והרי זה **טועה בדבר מצווה**, שהוא פטור מחטאת.

אכן יש זמן שאסור לאדם לבוא על אשתו, אף על פי שהיא טהורה, והוא בזמן הסמוך לווסתה, כלומר, לזמן הקבוע לה לראיה, שנאמר, "וְהִזְרַתְּם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִטְּמֵאֹתָם" (ויקרא ט"ו ל"א), מכאן אזהרה לבני ישראל שיהיו פורשים מנשותיהם סמוך לווסתם.

ולפיכך, אם בא על אשתו בזמן הסמוך לווסתה, מאחר שאין מצווה בביאתו, אם נמצאת נידה, חייב חטאת, כי לא היה טועה בדבר מצווה.

אכן כל זה באשתו, שאינו בוש ממנה, ויכול לשאול אותה אם עתה הוא הזמן הסמוך לווסתה, ומאחר שלא שאל, אשמתו היא שאינו יודע שכעת אין מצווה בביאה, ואינו נחשב טועה בדבר מצווה.

אבל מיבמתו הוא בוש לשאול אם עתה הוא הזמן הסמוך לווסתה, ומאחר שאינו יכול לשאול, אם בא עליה בזמן זה, ונמצאת נידה, אף על פי שעתה אין מצווה בביאה, הרי זה טועה בדבר מצווה, שהוא פטור מחטאת.

עד כאן מדברי רבי יוחנן, ובהמשך יתבאר בעזה"י, כדעת מי מהתנאים אמר את דבריו.

נתחלף לו שפוד של נותר בשפוד של צלי ואכלו הנותר אסור באכילה, והאוכלו במזיד חייב על כך כרת, שנאמר, "וְאֶכְלֹוּ עֹוֹנוֹ יִשָּׂא כִּי אֶת קֹדֶשׁ ה' חָלַל וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מֵעַמִּי" (ויקרא י"ט ח').

ובשר קדשים כשר, יש מצווה באכילתו [למי מותר בכך], שנאמר, "וְאֶכְלֹוּ אֹתָם אֲשֶׁר כָּפַר בָּהֶם" (שמות כ"ט ל"ג).

ולדברי רבי שמעון בן לקיש, מי שהיה עסוק באכילת קדשים, ונתחלף לו בשר קדשים בבשר נותר, ואכלו, אף על פי שטעה בדבר מצווה, שכן היה עסוק באכילת קדשים שהיא מצווה, מאחר שלא עשה מצווה באכילת הנותר, שהרי אין מצווה באכילתו, הרי זה חייב על כך חטאת.

י"א שרבי יוחנן מסכים עם דברי רבי שמעון בן לקיש, שהרי אפילו במקום שעשה מעט מצווה, כגון שבא על אשתו סמוך לווסתה, ששימח את אשתו, דעתו שמאחר שטעה בדבר מצווה, ולא קיים מצווה גמורה, חייב, וכל שכן בזה, שלא קיים מצווה כלל, שהוא חייב.

וי"א שרבי יוחנן חולק על דברי רבי שמעון בן לקיש, שכן דווקא במקום שהיה יכול לשאול ולא שאל, כגון כשבא על אשתו סמוך לווסתה, אינו נפטר, אבל זה שלא היה לו מי לשאול, הרי זה טועה בדבר מצווה ופטור.

הוציא לולב לרשות הרבים בשבת

לדעת רבי יוסי, כשחל יום טוב הראשון של חג להיות בשבת, ושכח, והוציא את הלולב לרשות הרבים, משום שרצה ללכת לחכם שילמדנו כיצד יטלנה, **פטור מחטאת על מלאכת הוצאה בשבת, מפני שהוציא ברשות, כלומר שטעה באיסור הוצאה משום טרדת מצווה שרצה ללכת לחכם שילמדנו כיצד יטלנה.**

- ומתחילה רצו לומר, שדברי רבי יוחנן לעיל, שהבא על יבמתו נידה פטור, הם כדברי רבי יוסי, שכשם שהמוציא את הלולב על ידי טרדת מצווה פטור, כך הבועל יבמתו נידה על ידי טרדת המצווה, פטור.

- אולם דחו זאת, כי יש לחלק בין טרדת לולב, שזמנו בהול, כי מצוותו היום, ולא יוכל להמתין למחר, ומחמת בהילותו למצווה שכח והוציא לרשות הרבים בשבת, לבין בא על יבמתו, שיכול לבוא עליה גם למחר, ואינו צריך למהר לבעול, עד שידע אם היא נידה או לא.

-

עוד רצו לומר שדברי רבי יוחנן לעיל, שהבא על יבמתו נידה פטור, הם כדברי רבי יהושע במשנתנו, שכשם שהשוחט שאר זבחים לשם פסח ידי טרדת מצווה פטור, כך הבועל יבמתו נידה על ידי טרדת המצווה, פטור.

- אולם דחו זאת, כי יש לחלק בין שוחט זבחים לשם פסח, שזמנו בהול, כי מצוותו היום, ולא יוכל להמתין למחר, ומחמת בהילותו למצווה לשם פסח, לבין בא על יבמתו, שיכול לבוא עליה גם למחר, ואינו צריך למהר לבעול, עד שידע אם היא נידה או לא.

-

עוד רצו לומר שדברי רבי יוחנן לעיל, שהבא על יבמתו נידה פטור, הם כדברי רבי יהושע בענין מילת תינוק בשבת, שכשם שזה שהחליף ומל בשבת את שזמנו אתמול ידי טרדת מצווה פטור, כך הבועל יבמתו נידה על ידי טרדת המצווה, פטור.

- אולם דחו זאת, כי יש לחלק בין מילה, שזמנה בהול, כי מצוותה היום, ומחמת בהילותו למצווה טעה, ומל את זה שלא היה צריך למול, לבין בא על יבמתו, שיכול לבוא עליה גם למחר, ואינו צריך למהר לבעול, עד שידע אם היא נידה או לא.

-

עוד רצו לומר שדברי רבי יוחנן לעיל, שהבא על יבמתו נידה פטור, הם כדברי רבי יהושע בענין מילת תינוק בשבת, שכשם שזה שהחליף ומל בשבת את שזמנו אתמול ידי טרדת מצווה פטור, כך הבועל יבמתו נידה על ידי טרדת המצווה, פטור.

- אולם דחו זאת, כי יש לחלק בין מילה, שזמנה בהול, כי מצוותה היום, ומחמת בהילותו למצווה טעה, ומל את זה שלא היה צריך למול, לבין בא על יבמתו, שיכול לבוא עליה גם למחר, ואינו צריך למהר לבעול, עד שידע אם היא נידה או לא.

-

עוד רצו לומר שדברי רבי יוחנן לעיל, שהבא על יבמתו נידה פטור, הם כדברי רבי יהושע בענין מילת תינוק בשבת, שכשם שזה שהחליף ומל בשבת את שזמנו אתמול ידי טרדת מצווה פטור, כך הבועל יבמתו נידה על ידי טרדת המצווה, פטור.

- אולם דחו זאת, כי יש לחלק בין מילה, שזמנה בהול, כי מצוותה היום, ומחמת בהילותו למצווה טעה, ומל את זה שלא היה צריך למול, לבין בא על יבמתו, שיכול לבוא עליה גם למחר, ואינו צריך למהר לבעול, עד שידע אם היא נידה או לא.

-

עוד רצו לומר שדברי רבי יוחנן לעיל, שהבא על יבמתו נידה פטור, הם כדברי רבי יהושע בענין מילת תינוק בשבת, שכשם שזה שהחליף ומל בשבת את שזמנו אתמול ידי טרדת מצווה פטור, כך הבועל יבמתו נידה על ידי טרדת המצווה, פטור.

- אולם דחו זאת, כי יש לחלק בין מילה, שזמנה בהול, כי מצוותה היום, ומחמת בהילותו למצווה טעה, ומל את זה שלא היה צריך למול, לבין בא על יבמתו, שיכול לבוא עליה גם למחר, ואינו צריך למהר לבעול, עד שידע אם היא נידה או לא.

-

עוד רצו לומר שדברי רבי יוחנן לעיל, שהבא על יבמתו נידה פטור, הם כדברי רבי יהושע בענין מילת תינוק בשבת, שכשם שזה שהחליף ומל בשבת את שזמנו אתמול ידי טרדת מצווה פטור, כך הבועל יבמתו נידה על ידי טרדת המצווה, פטור.

- אולם דחו זאת, כי יש לחלק בין מילה, שזמנה בהול, כי מצוותה היום, ומחמת בהילותו למצווה טעה, ומל את זה שלא היה צריך למול, לבין בא על יבמתו, שיכול לבוא עליה גם למחר, ואינו צריך למהר לבעול, עד שידע אם היא נידה או לא.

-

עוד רצו לומר שדברי רבי יוחנן לעיל, שהבא על יבמתו נידה פטור, הם כדברי רבי יהושע בענין מילת תינוק בשבת, שכשם שזה שהחליף ומל בשבת את שזמנו אתמול ידי טרדת מצווה פטור, כך הבועל יבמתו נידה על ידי טרדת המצווה, פטור.

- אולם דחו זאת, כי יש לחלק בין מילה, שזמנה בהול, כי מצוותה היום, ומחמת בהילותו למצווה טעה, ומל את זה שלא היה צריך למול, לבין בא על יבמתו, שיכול לבוא עליה גם למחר, ואינו צריך למהר לבעול, עד שידע אם היא נידה או לא.

היה אוכל בתרומה ונודע

שהוא בן גרושה או בן חלוצה

התרומה מותרת באכילה לכהנים בלבד, וישראל שאכל תרומה בשוגג, משלם קרן וחומש, כפי שנתבאר בדף ל"ב.

וכשכהן נושא גרושה, הוא מחלל את זרעו מהכהונה, שכשהזירה כהן שלא לשאת פסולה לו נאמר, "וְלֹא יִחַלֵּל זַרְעוֹ" (ויקרא כ"א ט"ו), והבן הזה הוא זר גמור, ואסור באכילת תרומה בישראל.

ונחלקו חכמים מה דינו של מי שהיה מוחזק ככהן כשר, ואכל תרומה, ואחר כך נודע שנולד מגרושה, והרי הוא חלל האסור בתרומה.

לדעת רבי אליעזר – מאחר שנודע שהוא זר, הרי הוא ככל זר שאכל תרומה בשוגג, **ומשלם קרן וחומש** על תרומות שאכל.

ולדעת רבי יהושע – אף כשנודע שהוא זר, ומכאן ולהבא הוא נאסר בתרומה, **פטור** מלשלם תרומות שאכל עד עתה בשוגג.

- **מתחילה אמרו, שטעמו של רבי יהושע, שהוא**

פטור מלשלם, כי טעה בדבר מצווה.

ומאחר שזה טעמו של רבי יהושע, רצו לומר, שדברי רבי יוחנן לעיל, שהבא על יבמתו נידה פטור, הם כדברי רבי יהושע אלו, שכשם שזה שאכל תרומה מחמת טרדת מצווה פטור, כך הבעל יבמתו נידה על ידי טרדת המצווה, פטור.

אולם דחו זאת ואמרו שאפשר שלא פטר רבי יהושע אלא על אכילת תרומת חמץ בערב הפסח שיש למהר לאוכלה קודם זמן איסור חמץ, ולכן זה שאכל נחשב כטועה בדבר מצווה מה שאין כן בא על יבמתו, שיכול לבוא עליה גם למחר, ואינו צריך למהר לבעול, עד שידע אם היא נידה או לא.

- **עוד אמרו, שאפשר שטעמו של רבי יהושע, אינו משום טועה בדבר מצווה, אלא משום שאכילת תרומה קרויה עבודה,** [כפי שיתבאר בעז"ה"ן], **ולדעת רבי יהושע, כהן חלל שעבד, בדיעבד עבודתו כשירה,** [כפי שיתבאר בעז"ה"ן], ולכן אינו צריך לשלם תרומות שאכל.

היה עומד ומקריב ונודע

שהוא בן גרושה או בן חלוצה

עבודת המקדש מותרת בכהנים בלבד, וישראל שעבד כל קרבנות שהקריב פסולים הם.

ונחלקו חכמים מה דינו של מי שהיה מוחזק ככהן כשר, ועבד עבודה, ואחר כך נודע שנולד מגרושה, והרי הוא חלל.

לדעת תנא קמא – מי שהיה עומד ומקריב, ולאחר מכן נודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה, **כל הקרבנות כולם שהקריב על גבי המזבח, פסולים,** כדין קרבנות שהקריב ישראל.

ולדעת רבי יהושע – קרבנות שהקריב **כשרים הם, שנאמר בכהנים,** "יִזְרוּ מִשְׁפָּטֶיךָ לְיַעֲקֹב וְתוֹרַתְךָ לְיִשְׂרָאֵל וְשִׁימוּ קְטוֹרֶה בְּאַפֶּךָ וְכָלִיל עַל מִזְבִּיחֶךָ. בְּרַחֵם ה' חֵילוֹ וּפְעַל יְדָיו תִּתְרַצֶּה מִחַץ מִתְּנִיחַ קָמִיו וּמִשְׁנָאִיו מִן יְקוּמוֹ" (דברים ל"ג י"א), לומר, **אפילו עבודת חללים שבו, תרצה,** ומכאן שבדיעבד אם עבדו עבודתם כשירה, [אכן לכתחילה הם אסורים לעבוד, ומסתבר שאם עבדו במזיד, חייבים מיתה, כדין ישראל שעבד עבודה].

אכילת תרומה קרויה עבודה

מעשה ברבי טרפון שלא בא אמש [=בערב] לבית המדרש.

לשחרית מצאו רבן גמליאל, אמר לו - מפני מה לא באת אמש לבית המדרש.

אמר לו - עבודה עבדתי.

אמר לו - כל דבריך אינם אלא דברי תימה, וכי עבודה בזמן הזה מנין.

אמר לו - הרי הוא אומר, "וְאֵתָהּ וּבְנֵיהָ אֶתָּה תִּשְׁמְרוּ אֶת כְּהֻנַּתְכֶם לְכָל דָּבָר הַמְצַוֶּה וּלְמִבֵּית לְפָרֶכֶת וְעַבְדֶּתְכֶם עֲבַדְתֶּם מִתְּנָה אֶתְּוֹן אֶת כְּהֻנַּתְכֶם וְהָזָר הַקָּרֵב יִקְרַב" (במדבר י"ח ז'), **כלומר, מתנות כהונה שנתתי לכם, הרי הן כעבודה,** ומכאן שאכילת תרומה בגבולים, כעבודת בית המקדש.

דף עג

בכל האופנים שהפסח נפסל בשחיטה, אם שחטו כן בשבת בשוגג, [שלא ידע שהיום שבת, או לא ידע ששחיטה זו פסולה], **הרי זה חייב חטאת,** ובכלל זה, (א) כששחטו שלא לאוכליו (ב) או שלא למנויו (ג) או לערלים (ד) או לטמאים.

ובכל האופנים שהפסח כשר בשחיטה, אף שהוא כשר בדיעבד בלבד, אם שחטו כן בשבת, הרי זה פטור, ובכלל זה (א) כששחטו לאוכליו ושלא לאוכליו (ב) או למנויו ושלא למנויו (ג) או למולים ולערלים (ד) או לטהורים ולטמאים.

ואף שדינים אלו פשוטים הם, נשנו במשנתנו אגב דין שחיטה שלא לשמו, שנשנה משום מחלוקת רבי אליעזר ורבי יהושע המבוארת לעיל.

בהמה שיש בה מום או טריפה, ושחטה לקרבן פסח [או לשאר קרבנות], קרבן פסול הוא.

ומי ששחט פסח בשבת, ונמצא הפסח בעל מום, חייב חטאת על ששחט בשבת שחיטה שאין לה היתר, ואינו נחשב כאנוס, אלא שוגג, כי היה לו לבדוק את הבהמה קודם שחיטה שאין בה מום.

אבל מי ששחט פסח בשבת, ונמצא בו טריפה במקום שלא היו יכולים לבדוק מחיים, הרי זה אנוס, ולפיכך הוא פטור מחטאת.

תיקון בשחיטה פסולה

במסכת שבת נחלקו חכמים, אם העושה חבורה בשבת מתחייב על כך, גם כשיש בדבר זה קלקול בלבד, או שאינו מתחייב, אלא אם כן יש בחבלה הזו תיקון, כגון שוחט שמתיר בשר באכילה, וחובל להוציא דם להאכילו לכלבים, ולהלן יתבארו בעזה"י מספר דינים, לפי שתי הדעות הללו.

א. שחט פסח שלא לאוכליו.

במשנתנו מבואר, שהשוחט פסח בשבת שלא לאוכליו, מאחר שהפסח נפסל, הרי זה מתחייב חטאת על שחילל שבת בשחיטתו.

- ולדעת האומרים, שהחובל בשבת מתחייב על כך, גם כשאינו מתקן דבר בחבלה, דין זה פשוט, כי אף שלא התיר את הפסח בשחיטה זו, יש לו להתחייב עליה.

- ומכל מקום גם לדעת האומרים שהחובל בשבת מתחייב רק כשיש בחבלה הזו תיקון, השוחט את הפסח שלא לאוכליו בשבת, מתחייב על כך, כי יש תיקון בשחיטתו, שהשחיטה גורמת לכך שמעתה אם יעלו האימורים למזבח, לא ירדו ממנו, אלא יקטרו עליו כאימורי פסח כשר. [וכמו כן יש תיקון בשחיטה, להוציאו מידי טומאת נבילה, ומידי איסור אבר מן החי, כפי שיתבאר בעזה"י להלן].

ב. שחט פסח ונמצא בעל מום.

במשנתנו מבואר, שהשוחט פסח בשבת, ונמצא בעל מום, מאחר שהפסח נפסל, הרי זה מתחייב חטאת על שחילל שבת בשחיטתו.

- ולדעת האומרים, שהחובל בשבת מתחייב על כך, גם כשאינו מתקן דבר בחבלה, דין זה פשוט, כי אף שלא התיר את הפסח בשחיטה זו, יש לו להתחייב עליה.

- ולדעת האומרים, שהחובל בשבת מתחייב רק כשיש בחבלה הזו תיקון, יש להעמיד את דין משנתנו כשנמצא בפסח מום בדוקין שבעין, והיא כדעת רבי עקיבא, שאמר, שקרבן שנמצא בו מום כזה, [מאחר שאינו מום גמור שהרי בעופות אינו פוסל], יש תיקון בשחיטתו, שהשחיטה גורמת לכך שמעתה אם יעלו האימורים למזבח, לא ירדו ממנו, אלא יקטרו עליו כאימורי פסח כשר. [אבל אם נמצאו בו שאר מומים הוא נפסל אף בדיעבד ואם העלו אבריו למזבח יש להורידם].

ג. שחט פסח ונמצא טריפה.

במשנתנו מבואר, שהשוחט פסח בשבת ונמצאת בו טריפה בסתר אף על פי שהפסח נפסל, מאחר שהיה אנוס בשחיטתו שלא היה יכול לדעת שהוא טריפה פטור מחטאת על שחיטתו. ומכאן יש ללמוד שאם נמצאת טריפה בגלוי ואינו אנוס בשחיטתו חייב חטאת על ששחטו בשבת.

- ולדעת האומרים, שהחובל בשבת מתחייב על כך, גם כשאינו מתקן דבר בחבלה, דין זה פשוט, כי אף שלא התיר את הפסח בשחיטה זו, יש לו להתחייב עליה.

- ומכל מקום גם לדעת האומרים שהחובל בשבת מתחייב רק כשיש בחבלה הזו תיקון, השוחט את הפסח בשבת, ונמצא טריפה, מתחייב על כך, כי יש תיקון בשחיטתו, שהשחיטה גורמת לכך שלא יהא נבלה לטמא טומאת נבילות. [וכמו כן יש תיקון בשחיטה, להוציאו מידי איסור אבר מן החי, כפי שיתבאר בעזה"י להלן].

ד. השוחט חטאת בשבת בחוץ לעבודה זרה.

בברייתא מבואר, שהשוחט חטאת בשבת מחוץ לעזרה לשם עבודה זרה [ועשה זאת בשוגג], חייב שלוש חטאות, (א) משום שחילל שבת בשחיטה. (ב) משום ששחט קדשים חוץ לעזרה. (ג) משום ששחט לעבודה זרה.

- ולדעת האומרים, שהחובל בשבת מתחייב על כך, גם כשאינו מתקן דבר בחבלה, דין זה פשוט, כי אף שלא התיר את הקרבן בשחיטה זו, יש לו להתחייב עליה.

- ומכל מקום, גם לדעת האומרים שהחובל בשבת מתחייב רק כשיש בחבלה הזו תיקון, השוחט את החטאת בשבת בחוץ לעבודה זרה, מתחייב על כך, כי יש תיקון בשחיטתו, שהשחיטה גורמת לכך שלא יהא הבשר אסור לבני נח, שכן עד השחיטה היה הבשר אסור מדין אבר מן החי, ועתה אין בו איסור אבר מן החי.

אשם שניתק לרעיה ושחטו סתם כשר לעולה

חטאת ואשם אינם באים בנדבה, אלא לכפר על

מיני חטאים, ולפיכך, אם נתכפרו בעלים באחר, [כגון שאבדו אלו, והפרישו אחרים תחתיהם, והקריבום, ואחר כך נמצאו אלו], אין להם תקנה להקריבם.

ולענין חטאת, הלכה למשה מסיני, שמאחר שנתכפרו בעליה, הרי זו מתה, [על ידי שכוונסים אותה לחדר בלא מים ומזון]

ולענין אשם, הלכה למשה מסיני, שהיא רועה עד שיפול בה מום, ואז תיפדה, ובמעות יביאו עולות נדבה של ציבור לקיץ המזבח [=קרבנות עולה של ציבור, שמביאים, כשהמזבח בטל משאר קרבנות].

ולדברי רב הונא אמר רב, משעה שנתקו הבעלים את האשם הזה לרעות, [כדי שייפול בו מום ויפדוהו להביא במעות עולות], **מעצמו נעקר שמו הראשון שהיה אשם, ונקרא עליו שם עולה כפי מה שעתידים להביא במעות, ולפיכך, אם לא המתינו הבעלים עד שייפול בו מום, והקריבו את הבהמה הזו עצמה, אף שלא עשו כשורה, הבהמה כשרה לעולה.** [ולהלן יתבאר בעזה"י, שרב חסדא הקשה על הדברים הללו, ואמר, שהשם הראשון אינו נעקר מעצמו, ולפיכך אמר, שרק אם נשחט האשם בפירוש לשם עולה, הוא כשר. אולם מדברי רבי חייא בר גמדא מבואר שלא כדברי רב חסדא].

ובאמת, מאחר שמשעה שנתכפרו הבעלים באשם אחר, בטל מהאשם הזה שמו הראשון, אף קודם שניתק לרעיה היה כשר בדיעבד אם היו מקריבים אותו לעולה, כשם שהוא כשר בעצמו אחר שניתק לרעיה, אלא שכל זמן שלא ניתק לרעיה, פסלו חכמים את הקרבן הזה, כדי שלא יטעו להכשירו לעולה אף קודם שנתכפרו הבעלים באחר, שאז ודאי אינו כשר לעולה.

-

הדין המבואר לעיל, שאשם שנתכפרו בעליו רועה עד שייפול בו מום, ומביאים בדמיו עולות נדבה של ציבור, [ונסכיה משל ציבור], הוא כדעת תנא קמא במסכת תמורה.

אבל לדעת רבי יהושע, הבעלים עצמו מביא בדמים עולה, והיא עולת נדבה שלו, שהוא סומך עליה, ונסכיה קרבים משלו.

ולדעת רבי אליעזר, דין אשם שמתו בעליו, כדין חטאת שמתו בעליה, ושניהם מתים.

פסח שנשחט בלא בעלים טהורים

פסח שיש לו בעלים טהורים הראויים לאוכלו, פסח כשר הוא, ומותר לשחטו גם בשבת.

ופסח שאין לו בעלים טהורים, פסח פסול הוא, והשוחטו בשבת הרי זה מחלל שבת.

אמנם מבואר במשנתנו, שאם מתחילה היו לפסח בעלים טהורים, ולכן שחטו בשבת, ואחר כך נודע שקודם השחיטה משכו בעלים ידיהם ממנו ונמנו על אחר, או מתו, או נטמאו, אף על פי שבאמת היה אסור לו לשחוט בשבת, מאחר שמתחילה היה מותר לו לשחוט, לא היה מוטל עליו לבדוק סמוך לשחיטה אם עדיין יש לו היתר שחיטה בשבת, ולכן כששחט ברשות שחט, ולפיכך אנוס הוא בחילול שבת, ופטור מחטאת על כך.

ולהלן יתבאר בעזה"י שדין זה הוא כדעת רבי יהושע האומר שהטועה בדבר מצווה פטור.

אולם רבי אליעזר האומר, שטועה בדבר מצווה חייב, מחייב את השוחט משום חילול שבת.

עוד מבואר בברייתא, שכמו כן לדעת רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא, השוחט פטור מחטאת על חילול שבת בשחיטה, רק כשלא היה לו שהות ביום, לבדוק אם הבעלים קיימים או לא, אבל אם היה לו שהות לכך, אינו אנוס אלא שוגג, וחייב חטאת על ששחט בשבת בלא היתר.

-

ובברייתא אחת מבואר, שפסח זה שאין לו בעלים טהורים, הרי הוא פסול גמור, ולכן אם נשחט כך בחול, דינו לשריפה מיד, ככל קרבן שפסולו בגופו, ואינו כקרבן שפסולו מחמת דבר אחר, [דם או בעלים], שמשחים אותו עד שיפסל לגמרי בלינה, ורק אז שוחטים אותו. [ולענין זה שנטמאו בעליו, מובן מדוע הוא פסול, כי פסח הנשחט לטמאים, הוא פסח פסול, כמבואר בפרק חמישי], ולהלן יתבאר בעזה"י מהו פסולו של הפסח הזה, שנמשכו ממנו בעלים או שמתו.

א. משום שהוא פסח שנשחט שלא למנויו.

רב חסדא רצה לומר, שפסח זה, אף על פי שאין לו בעלים, ואם כן, מעתה עומד להיקרב שלמים, כל זמן שלא עקר ממנו שמו הראשון בפירוש, אינו נקרא שלמים אלא פסח, וזהו הטעם שהוא נפסל בשחיטה, שהוא נידון כפסח שנשחט שלא למנויו.

שכן אם מאחר שאין לו בעלים, מעצמו נעקר ממנו שמו הראשון, והרי זה שלמים, ופסולו משום שנשחט אחר תמיד של בין הערבים, אין זה פסול בגופו שיהיה נשרף מחמתו מיד.

ומכאן רצה רב חסדא להוכיח, שכל קרבן שמשנתנה שמו, צריך לעקור ממנו את שמו הראשון בפירוש, וכל זמן שלא עקרו ממנו את שמו הראשון, שמו הראשון עליו.

והרי זה שלא כמבואר לעיל לענין אשם שניתק

לרעה, שמעצמו נעקר ממנו שמו הראשון.

אמנם מתוך דברי רבי חייא בר גמדא מבואר שהפסח שלא יקרב לשם פסח מעצמו נעקר ממנו שמו הראשון שלא כדברי רב חסדא.

ב. משום שנראה ונדחה.

רב הונא בריה דרב יהושע אמר, שבאמת, אם בטלו הבעלים מהפסח הזה קודם חצות של יום ארבעה עשר, שמעולם לא היה הפסח הזה ראוי להקרבה לשם פסח, מעצמו נעקר שמו ממנו והרי הוא שלמים, ואינו פסול.

ומה שאמרו בברייתא, שהפסח הזה פסול גמור, אין זה אלא כשבשעת חצות עדיין היו לו בעלים, ונראה אז להקרבה לשם פסח, ואחר כך בטלו בעלים שלו, שלאחר שכבר נראה להקרבה, נדחה ממנה, וכלל בידינו, שכל שנראה ונדחה, אינו חוזר ונראה, ולכן הוא פסול להקרבה, ואם קרב, ישרף מיד.

אמנם דעת רב, שבעלי חיים אינם נדחים, ואם כן לדעתו, אין טעם זה כדי לבאר מדוע הפסח שבטלו בעליו פסול, והרי הוא זה שאומר, שמעצמו נעקר ממנו שמו הראשון.

ג-ד. משום שוחט אחרים לשם פסח וכדעת רבי אליעזר או כדעת יוסף בן חונאי.

רב פפא אמר, שבאמת פסח שבטלו בעלים שלו, מעצמו נעקר ממנו שמו הראשון, והרי זה שלמים, ולפיכך [לדעת החולקים על רבי אליעזר], השוחט קרבן זה בערב פסח לשם פסח, כשר הוא, כשאר שלמים ששחטם לשם פסח.

ומה שאמרו בברייתא, שהפסח הזה פסול גמור, לא אמרו כן אלא לדעת רבי אליעזר, האומר, שהשוחט שאר זבחים לשם פסח, הרי אלו פסולים, כפסח הנשחט לשם זבחים אחרים.

אמנם לדעת רבי אליעזר, אם שחט את הקרבן הזה בשבת, חייב על כך חטאת, ואינו נפטר משום טועה בדבר מצווה, כפי שנתבאר בדף ע"ב, שלדעתו, הטועה בדבר מצווה חייב, ואם כן, מדוע מבואר במשנתנו, [שעליה נשנית הברייתא], שהשוחט בשבת פטור, [הלא מאחר שהברייתא נשנית על המשנה, ודאי דין המשנה הוא כדעת בעל הברייתא].

ויישב רב יוסף בריה דרב סלא חסידא, שוודאי פסח זה, מאחר שבטלו בעליו, מעצמו נעקר שמו ממנו, והרי הוא שלמים.

ומה שאמרו בברייתא שהוא פסול, אין זה אלא כדעת האומרים, שהשוחט שאר זבחים לשם פסח פסולים הם, אלא שאין הכוונה לרבי אליעזר האומר כן, אלא ליוסף בן חונאי, שגם הוא אומר כן [בתחילת מסכת זבחים, הנשחטים לשם פסח ולשם חטאת פסולים].

ורק בדבר זה דעתו כדעת רבי אליעזר, אבל לענין טועה בדבר מצווה, דעתו כדעת רבי יהושע, שהוא פטור, ולכן אם שחט את הפסח הזה בשבת, אף על פי שהוא פסול, [כדין שוחט שלמים לשם פסח], מאחר שמתחילה היה ראוי לכך, הרי זה טועה בדבר מצווה, ופטור.

-

ובברייתא אחרת מבואר, שלדעת רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא, בכל האופנים הללו ששחט פסח בלא בעלים טהורים, בין כשמשכו ידיהם ממנו להימנות על אחר, ובין שמתו, ובין שנטמאו, אין שורפים את הפסח מיד, אלא משהים אותו עד שיפסל גם בלינה, ורק אחרי כן שורפים אותו.

- מתחילה רצו לומר, שהסיבה לכך, כי לדעתו, הפסח שבטלו בעליו, ושוב לא יקרב לשם פסח, מעצמו נעקר ממנו שמו הראשון, והרי הוא שלמים, וכשנשחט בזמן שחיטת הפסח, פסולו מחמת שנשחט אחר התמיד, שאין זה פסול הגוף, ולכן אינו נשרף עד שיפסל גם בלינה. [והרי זה כדעת רב שקרבן שעומד לדבר אחר אינו צריך עקירה בפירוש אלא מעצמו נעקר ממנו שמו הראשון].

אולם דחו זאת, כי רק פסח שנמשכו ממנו בעליו או מתו, אינו עומד עוד לשם פסח, ויש לומר בו שאין פסולו בגופו, אלא משום שנשחטו אחר התמיד, אבל פסח שנטמאו בעליו, ודאי לא נעקר ממנו שמו, שהרי עוד צריכים לו להקריבו בפסח שני לשם פסח, וזה כשנשחט ביום ארבעה עשר, וודאי פסולו בגופו.

- ולפיכך אמרו, שבאמת יתכן, שלדעת רבי ישמעאל, כשם שהפסח שנטמאו בעליו עדיין שם פסח עליו, כך הפסח שנמשכו בעליו ממנו או מתו, עדיין שם פסח עליו, וכל אלו, כשנשחטו בפסח, הרי פסולים פסול הגוף, שהם פסח שנשחט שלא למנויו או לטמאים.

והסיבה שלדעת רבי ישמעאל אין לשורפם מיד, כי לדעתו, כל פסול הגוף אין שורפים אלא לאחר לינה, כדעת התנא של בית מדרשו של רבה בר אבוה, שאמר, אפילו פיגול אינו נשרף אלא לאחר לינה [=עיבור צורה], ולומד זאת בגזרה שווה מנותר.

סליק פרק אלו דברים

דף עד

שפוד שצולים בו את הפסח

בעניין צליית הפסח נאמר, "וְאָכְלוּ אֶת הַבֶּשֶׂר בְּלִילָה הַזֶּה צְלִי אֵשׁ וּמִצּוֹת עַל מַרְרִים יֹאכְלֵהוּ" (שמות י"ב ח'), ללמד, שיש לצלותו [ולא לבשלו] והצליה תהא באש עצמה, ולא בדבר אחר שנתחמם מהאש, ולפיכך היו תוחבים שפוד לתוך פיו של הפסח עד בית נקובתו, והיו תולים אותו כך בתוך התנור על השפוד, שיצלה מאש התנור.

ולהלן יתבאר בעזה"י, באלו שפודים ניתן לצלות את הפסח בתנור, ובאלו שפודים אין לצלות את הפסח.

א. שפוד של מתכת.

שפוד של מתכת נחלקו בו חכמים, אם ניתן לצלות בו את הפסח.

לדעת משנתנו – אין צולים את הפסח בשפוד של מתכת, והסיבה לכך, כי שפוד של מתכת, מאחר שהאש מחממת אותו, הוא מתחמם, וחוזר ומחמם את הבשר, ונמצא הבשר נצלה גם מחום השפוד, ולא רק מהאש.

ולדעת רבי יהודה – צולים את הפסח גם בשפוד של מתכת, כי כשם שכשצולים בשפוד של עץ, אין האש שורפת את השפוד שמכוסה בבשר, שהרי הוא נשאר שלם, כך כשצולים בשפוד של מתכת, אין האש מחממת את השפוד המכוסה בבשר, ואם כן, אין הבשר נצלה מחום השפוד, אלא מחום האש.

ואמנם, חכמים מסכימים לכך, שהאש אינה מחממת ישירות את חלק השפוד שמכוסה בבשר, אבל היא מחממת את חלק השפוד שיוצא מחוץ לבשר, ודרך המתכת, שכשהיא מתחממת מצד אחד, היא מתחממת כולה, ואם כן על ידי הצד החיצון, מתחמם גם הצד הפנימי, ונמצא הבשר נצלה מחום השפוד.

ב. שפוד של עץ.

שפוד של עץ, הכל מודים בו, שכשצולים בו בשר, השפוד עצמו אינו מתחמם מהאש [בלא להישרף], ואין הבשר נצלה מחום השפוד, אלא מחום האש בלבד, [ובכלל זה אש שאוחזת בשפוד].

ומכל מקום, אין לצלות את הפסח בשפודים של כל מיני עצים, כי יש מהם שכשצולים בהם בשר יוצאים מהם מים, ועל ידי זה הפסח נעשה כמבושל. ולהלן נמנה בעזה"י את מיני העצים שאין לצלות בשפוד שלהם את הפסח.

שפוד של דקל – מאחר שהוא עשוי שורות שורות, ויש ביניהם סדקים וחריצים, כשצולים בו בשר, יוצאים מים מהעץ בין הסדקים, ולכן אין לצלות בו את הפסח, כי מחמת אותם מים הוא יעשה כמבושל.

שפוד של תאנה – מאחר שהוא חלול שיש בתוכו מוח, כשצולים בו בשר, יוצאים מים מתוכו, ולכן אין לצלות בו את הפסח, כי מחמת אותם מים הוא יעשה כמבושל.

ג-ד-ה. שפוד של אלון של חרוב ושל שקמה – מאחר שיש בהם קשרים ובליטות, שיש לחותכם כדי שיוכלו להשתמש בהם לצליה, כשצולים בהם בשר אחר כך, יוצאים מים דרך החיתוכים שחתכו בהם, ולכן אין לצלות בהם את הפסח, כי מחמת אותם מים הוא יעשה כמבושל.

והשפוד שלדברי הכל יש לצלות בו את הפסח, הוא שפוד של רמון.

- **י"א שבכל שפוד של רמון מותר לצלות את הפסח,** אף על פי שגם בו יש קשרים ובליטות, כי קשרים ובליטות שלו חלקים הם, ואין צריך לחותכם, ואם כן אין בהם מקום שדרכו יוצאים מהם מים, וכשצולים בהם בשר הוא צלוי בלבד.

- **וי"א ששפוד של רמון גדול, מאחר שיש בו קשרים ובליטות, יש לחותכם, ולכן אין צולים בו את הפסח,** כמו שאין צולים בשפוד של אלון חרוב ושקמה. אבל שפוד של נטיעת רימון בת שנתה, שהוא קטן, אין בו קשרים ובליטות, ואם כן אין צריך לחותכם, ואין בהם מקום שדרכו יוצאים מהם מים, וכשצולים בהם בשר הוא צלוי בלבד, ולכן מותר לצלות בו את הפסח.

ואף שיש בשפוד זה מקום שדרכו מים יוצאים הוא מקוף חיתוכו מהאילן לזה אין לחוש כי מקום זה הוא מחוץ לגדי ואינו מוציא מים בגדי.

צליית כרעיו ובני מעיו של הפסח

לדעת רבי יוסי הגלילי במשנתנו, צולים את כרעיו ובני מעיו של הפסח כשהם בתוכו, שנאמר, "וְרֹאשׁוֹ עַל כַּרְעָיו וְעַל קַרְבּוֹ" (שמות י"ב ט') כלומר כולו נצלה כאחד. ומבואר בברייתא שכן דעת רבי ישמעאל.

- **י"ג שרבי ישמעאל היה קורה לצלייה זו "תוך תוך" שכשצולים את בני המעיים כשהם בתוכו ומתבשלים שם נשמע קול רתיחתם כסיר המשמיע קול "תוך תוך".**

- **וי"ג שרבי ישמעאל היה קורא לצלייה זו "תוך**

ובר" [=פנים וחוף] שהיה ממלא את הפסח

מפנים בבני המעיים והיו נראים מבחוץ.

ולדעת רבי עקיבא במשנתנו, אין לצלות את הפסח כשכרעיו ובני מעיו בתוכו, כי באופן הזה הם בתוכו כמו בקדירה, והרי זה בישול ולא צליה, ולכן יש לתלות את הכרעים ובני מעיים על השפוד, מחוץ לפסח, שיצלו מהאש כמו הפסח.

ומבואר בברייתא שכן דעת רבי טרפון, והוא היה קורא לפסח הצלוי כך גדי מקולס, מלשון "וְכֹבֵעַ נְחֹשֶׁת" (שמואל א' י"ז ה'), שתרגומו "קולסא דנחשא", שכן כשהכרעים ובני מעיים תלויים למעלה בראשו, נראים ככובע נחושת על ראש גיבור.

גדי מקולס שאסור לאכול בלילי פסח בזמן הזה

מבואר בברייתא, שבזמן הזה, אסור לאכול בלילי פסחים גדי מקולס העשוי כדרך שהיו עושים את הפסח, שצולה את כולו כאחד, והסיבה לכך, כי כשעושה כן, נראה כאוכל קדשים בחוץ.

אמנם אם נחתך ממנו אבר אחד, אפילו צלאו עם שאר האברים, או ששלק [=בישל] ממנו אבר אחד, אפילו הוא מחובר לשאר האברים, אינו נקרא גדי מקולס, ואין בו איסור.

מדיני מליחה

א. לקדירה.

הבא לבשל בשר בקדירה, עליו למולחו תחילה, להוציא ממנו את דמו.

וסדר המליחה מבואר במסכת חולין דף קי"ג. (א) תחילה מדיח את הבשר במים. (ב) ולאחר מכן נותנו בכלי מנוקב, ומולחו יפה יפה, כדי שיזוב כל דמו על ידי המליחה. (ג) ולאחר מכן מדיח את הבשר שנית, להסיר ממנו את כל הדם שיצא ממנו במליחה.

ב. לצלי.

מתוך פירוש רש"י משמע, שגם הבא לצלות בשר, עליו למולחו תחילה, אלא שלצלי אין צריך מליחה גמורה כמו לקדירה, ודי במליחה מועטת, [ולא נתבאר שיעור המליחה הזו].

אולם לרבינו תם נראה, שלצלי אין צריך מליחה כלל, ולא רק כשנצלה הבשר יפה יפה, שבכך נפלט כל הדם, אלא אף כשלא נצלה כל צרכו, שלא נפלט כל הדם, מותר, כי לא נאסר דם האברים, אלא אחר שפירש מהם, אבל כל זמן שהוא בלוע בהם, ולא פירש, אינו אסור. ומכל מקום, אף שמעיקר הדין אין צריך למלוח בשר לצלי, המנהג למולחו.

מולייתא

מולייתא הוא מאכל של טלאים או תרנגולים, שהיו ממלאים בשר בין בשרם לעצמות, והיו צולים הכל יחד.

ואמר רבה, שמאכל זה מותר, אפילו אם ממלאים את הטלאים והתרנגולים בבשר שלא נמלך יפה, ולא נתבשל, כי מאחר שצולים הכל יחד, הכל נידון כצלי, שפולט את הדם על ידי האש.

ואין לאסור מטעם שהבשר החיצון בולע את דם הפנימי הנפלט, כי מאחר שהוא בולעו, הוא חוזר ופולטו ונמצא כל המאכל בלא דם.

ומתחילה רצו להביא ראיה לדין זה, ממה שאמרו לעיל, שכשצולים את הפסח, נותנים את כרעיו ובני מעיו לתוכו, ואם כן, באופן הזה הבשר מותר באכילה, ואין לאוסרו מטעם שהפנימיים פולטים דם לחיצון, [ואף רבי עקיבא לא נחלק על כך, אלא שלדעתו ענין זה נחשב כבישול לענין פסח ולכן לא יתנם לתוכו].

אולם דחו ראיה זו, כי אפשר שדווקא באופן של צליית הפסח, שבית השחיטה נתון כלפי מטה, ודרכו זב כל הדם שבפנים, אין החיצון נאסר, אבל כשאין פתח למטה, הדם של הפנימי נפלט לחיצון, והוא נאסר.

ומבואר במסקנת הסוגיה, שלדברי האוסר מולייתא, היא אסורה גם כשיש לה פתח מלמטה. ולדברי המתיר, היא מותרת גם כשאין לה פתח מלמטה. וההלכה כדברי המתיר.

הכשר הלב לאכילה

מבואר בברייתא, שהבא לבשל את הלב, תחילה מוציא ממנו את דמו, על ידי קריעתו, ורק לאחר מכן יבשלו. אבל לא יבשלו בעוד הדם בתוכו. ואם עבר, ובשלו בלא להוציא ממנו את דמו, קורעו להוציא ממנו את דמו לאחר בישולו, והוא מותר.

ומתחילה היו סבורים, שדין זה נאמר דווקא על ידי צליה, כי על ידי הצליה יוצא ממנו דמו, ואין לחוש שנפלט מתוכו וחוזר ונבלע, כי כל מה שבולע חוזר ופולט לחוץ.

ומכאן ראיה לדברי רבה, שמולייתא מותרת, משום שכל מה שהחיצון בולע מהפנימי, הוא חוזר ופולטו.

אולם דחו זאת ואמרו, שדין זה נאמר אף בבישול, ולא משום שהלב פולט כל מה שנבלע בו, אלא משום שהוא חלק, ואינו בולע כלל לתוך

דפנותיו, ואין בו דם אלא בחלל שבתונו, ולכן די בקריעתו אף אחר בישולו להוציא את הדם שבחללו, ולהתירו באכילה.

בשר מצופה בעיסה ונאפה יחד עימה

בשר שלא נמלך לקדירה, וציפו אותו בעיסה, ונתנו את המאכל הזה בתנור [שיצלה הבשר ותאפה העיסה], דינו של המאכל תלוי בסוג העיסה.

א. בסמידא [=סולת].

כשהעיסה היא עיסה של סולת, אינה נדבקת בבשר כל כך, ונפרכת מאליה, ולכן כל הדם היוצא מהבשר נפלט ממנה לחוץ, ולכן **המאכל מותר באכילה, ואפילו יש מראה אדמומית בעיסה, כי ודאי אינו הדם.**

ולפיכך כשרבין סבא ציפה עוף בעיסה כזו עבור רב, וצלה את הבשר, אמר לו רב, "אם יש בלחם טעם יפה תן לי ואוכל", ולא חשש לדם שנבלע בעיסה.

- אמנם אין מכאן ראייה לדין מולייתא המבואר לעיל, שכשם שהעיסה פולטת לחוץ מה שנבלע ממנה מהפנימי, כך הוא במולייתא, שכן אפשר שדווקא סולת פולטת לחוץ את הדם הנפלט מהפנימי, אבל בשר חיצון אינו פולט את הדם הנפלט מהפנימי.

ב. בחיורתא [=קמח נקי שאינו סולת].

כשהעיסה היא עיסה של קמח נקי, שהוא קשה, אינו פולטת בנקל כל דם הנפלט לה מהבשר, ולכן **המאכל מותר, רק אם ראו שהמוהל שבלחם צלול ולבן כזכוכית, ואין בו מראה אדמומית, אבל אם אינו צלול כזכוכית אף על פי שאין בו מראה אדמומית, מדם הבשר הוא, והמאכל אסור.**

ולפיכך כשרבא נזדמן לבית ראש הגולה ועשו לו מאכל כזה, אמר, שאם לא היה רואה שהמוהל שבלחם צלול כזכוכית, לא היה אוכל ממנו.

- אמנם אין מכאן ראייה לדין מולייתא המבואר לעיל, שכשם שהעיסה אינה פולטת לחוץ מה שנבלע ממנה מהפנימי, כך הוא במולייתא, שכן אפשר שדווקא עיסה של קמח נקי שהיא קשה, אינה פולטת לחוץ את הדם הנפלט מהפנימי, אבל בשר חיצון פולט את הדם הנפלט מהפנימי.

ג. שאר קמחים.

כשהעיסה היא עיסה של שאר קמחים, אינה קשה כעיסה של קמח נקי, ואינה מתפוררת כסולת, ולפיכך, אם יש בה מראה אדמומית, מדם הבשר הוא, והמאכל אסור, **ואם אין בה מראה אדמומית, ודאי נפלט לחוץ כל הדם והמאכל מותר.**

שלושת הדברים הללו (א) אומצא דאסמיק [=חתיכות בשר אדומות]. (ב) ביצי זכר אדומות. (ג) מיזרקי [=חוטים גסים שהם ורידים שבבית השחיטה]. דינם שווה כפי שיתבאר בעזה"י.

א. חתכם ומלחם.

שלושה אלו, אם חתך אותם לחתיכות, ולאחר מכן מלחם מליחה גמורה, **מותרים הם אפילו לבישול בקדירה.**

ב. צלאם בשפוד.

שלושה אלו, אם צלה אותם בשיפוד, **אף על פי שלא מלחם** [מליחה גמורה], **מותרים הם, כי על ידי הצלייה זב מהם כל דמם, [ולענין מיזרקי, הצלייה בשפוד מועילה כשבית השחיטה כלפי מטה].**

ג. נתנם על גבי גחלים.

שלושת אלו, נחלקו בהם רב אחא ורבינא מה דינם, כשנתנם על גבי גחלים [בלא מליחה].

לדעת רבינא – הגחלים מכווצים את הדברים הללו, ועל ידי זה דמם נבלע בהם, ולכן הם **אסורים.**

ולדעת רב אחא – הגחלים שואבים את הדם מהדברים הללו, ולכן הם **מותרים.** וכן ההלכה.

מחלוקות רב אחא ורבינא

בכל התורה כולה, כשתראה מחלוקת בין רב אחא ורבינא, אחד מיקל ואחד מחמיר, ולא פירשו מי המיקל ומי המחמיר, דע שרב אחא המחמיר, ורבינא המיקל, ובכולן הלכה כדברי רבינא המיקל.

ואין יוצא מכלל זה אלא מחלוקתם בשלושת הדברים הנ"ל, [א] אומצא דאסמיק. (ב) ביצי זכר דאסמיק. (ג) מיזרקי, שבהם רבינא המחמיר, ורב אחא המיקל, והלכה כרב אחא.

חלייה דאומצא

- י"מ שחלייה דאומצא הוא מוהל היוצא

מחתיכת בשר.

- וי"מ שחלייה דאומצא הוא כשנותנים בשר אחר צלייתו בחומץ שהדם נסחט לתוך החומץ.

לדעת רב אחא – בשר שיש בו אדמומית יש בו דם, ולפיכך חלייה שלו אסור, כי מעורב בו דם מהבשר. ובשר שאין בו אדמומית אין בו דם, ולפיכך חלייה שלו מותר, כי לא מעורב בו דם.

ולדעת רבינא – אפילו בשר שאין בו אדמומית, לא יתכן שאין בו מעט חוטים של דם, ולפיכך חלייה שלו אסור, כי מעורב בו דם מהבשר.

- י"א שמר בר אמימר אמר לרב אשי, שאמימר אביו היה מגמע את החלייה הזו, [שנחלקו בה רב אחא ורבינא].

- וי"א שרב אשי עצמו היה מגמע את החלייה הזו, [שנחלקו בה רב אחא ורבינא].

עד כאן ביאור העניין כפירוש רש"י. אולם התוס' הקשו על כך, ולפיכך נראה לר"י כמו שפירש ריב"א בשם הלכות גדולות.

מדובר בבשר חי, ומנהג הוא, שכשנותנים אותו לתוך החומץ, ואינו שוהה בתוכו, אין הבשר פולט את הדם, אלא הדם נשמר בתוך הבשר, והכל מותר, אבל כשהבשר שוהה בתוכו עד שהוא מאדים, נעקר ממנו הדם, ונפלט לתוכו.

וזו דעת רב אחא, שכל זמן שלא האדים הבשר, הכל מותר, [גם הבשר וגם החומץ], ואם האדים הבשר, הכל אסור, [גם הבשר וגם החומץ].

ודעת רבינא, שגם כשלא האדים הבשר, נפלט ממנו מעט דם לחומץ, ולכן החומץ לעולם אסור.

חליטת בשר בחומץ

החומץ שחלטו בו צלי פעם אחת, להוציא את דמו, שוב אין חולטים בו פעם שניה, כי תשש כוחו, שכל חמיצות שהיתה בו בלע הצלי, ושוב אינו חולט.

וכל זה כשחלטו בו פעם אחת, אבל כשעוד לא חלטו בו כלל, אפילו הוא חלש מחמת עצמו, ונתקלקל טעמו, חולטים בו, כי טעם שהיה בו, עודו בו, ויש בו כח לחלוט בשר פעם אחת.

דף עה

צליית פסח על גבי אסכלה

אסכלה היא רשת ברזל שצולים עליה בשר, ומאחר שהיא עשויה מתכת, לדעת משנתנו, אין לצלות עליה את הפסח, כשם שאין לצלותו בשפוד של מתכת, משום שהוא נצלה גם מחום המתכת, ולא רק מחום האש, כפי שנתבאר בדף ע"ד.

ומכל מקום, כל זה כשהבשר נוגע באסכלה, אבל אם היתה האסכלה מנוקבת, כלומר שעשויה מוטות מוטות, ויש רווח ביניהן, כדי להניח בין שני מוטות שפוד, שהטלה עליו, באופן שלא יגע בשרו במוטות המתכת, הרי זה מותר.

וכן אמר רבי צדוק, מעשה ברבן גמליאל, שאמר לטבי עבדו, צא וצלה לנו את הפסח על האסכלה מנוקבת.

תנור שהסיקו וגרפו וצלה בו את הפסח

לדברי רב חיננא סבא אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן, תנור שהסיקו, וגרפו, ואחר כך נתן בו את הפסח, להיצלות מחום התנור, אין זה צלי אש, כי נאמר "וְאָכְלוּ אֶת הַבֶּשֶׂר בַּלֶּלְהָ הַזֶּה צָלִי אֵשׁ וּמִצּוֹת עַל מַרְרִים יֹאכְלֶהוּ. אֶל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נֶאֱמַר וּבִשְׁל מִבֶּשֶׂל בְּמַיִם כִּי אִם צָלִי אֵשׁ רֵאשׁוּ עַל כְּרַעְיוֹ וְעַל קַרְבּוֹ" (שמות י"ב ח'-ט')

שתי פעמים, ללמד שצריך להצלות מהאש עצמה, ולא מחום האש אחר שכלתה האש.

תנור שהסיקו בקליפי ערלה

וגרפו ואפה בו את הפת

כבר נתבאר בדף כ"ו, שנחלקו חכמים ורבי, אם נאסרה הנאה מקליפות ערלה בשעת שריפתם, כגון לאפות באבוקה של אש שריפתם. לדעת חכמים, בשעת שריפתם דינם כמו אחר שנעשו גחלת, ואין בהם איסור הנאה [=אין שבח עצים בפת], ולכן הפת מותרת. ולדעת רבי, בשעת שריפתן דינם כמו שהם בעין, ויש בהם איסור הנאה [=יש שבח עצים בפת], ולכן הפת אסורה.

ולדעת רב אדא בר אהבה, לא אסר רבי את הפת אלא כשנאפית באש העצים הללו ממש, אבל אם הסיקו תנור בעצים אלו, וגרפוהו, ואחר כך נתנו בו את הפת, אף על פי שהיא נאפת מחום היסק קליפות ערלה, מאחר שאינה נאפת באש הקליפות ממש, היא מותרת.

- ללשון ראשון, דין זה למד מדין צליית הפסח, שמאחר שלימדה תורה לעניין צליית הפסח, שאינו נחשב צלוי אלא באש עצמה, כך לעניין אפייה בעצי ערלה, אין האיסור אלא באש עצמה.

- וללשון שני, עניין זה שאין לאסור את האפייה אלא באש עצי האיסור ממש, סברא פשוטה היא, כי לא נאסרו בהנאה אלא העצים, ולא האש, ואם כן, לאחר שנסתלקו העצים, אין לאסור. אבל לעניין צליית הפסח, היה מקום

לומר, שמאחר שהקפידה תורה על צלייה באש, כל חימום שעל ידי אש בכלל זה, גם אחר שנסתלקו עצי הבערה, כי חום האש קיים, ולכן הוצרכה תורה לכתוב "צלי אש" שתי פעמים, ללמד, שיש לצלות באש עצמה, ולא די בצליה בחום האש.

צליית פסח על גבי גחלים

לדעת רבי, הנותן את הפסח על גבי גחלים, **הרי זה צלי אש**.

- לשון הברייתא הוא, "חתכו ונתנו על גבי גחלים", ומכאן הוכיחו התוס' בדף ע"ד, שאם חתכו את הפסח קודם צלייתו, אינו נפסל בכך, ומה שאמרו שם, שיש לעשותו מקולס, לצלותו שלם, אין זה אלא מצווה לכתחילה.

- אולם מתוך פירוש רש"י משמע, שאין לחתוך את הפסח קודם צלייתו, שהוא פירש כאן, שאין הכוונה לחיתוכו לחלקים נפרדים, אלא שחרצו בו בשנים או שלושה מקומות למהר צלייתו, אבל עדיין כל החלקים מחוברים יחד.

מקום מכווה לעניין נגעים

בעניין טומאת נגעי צרעת יש חילוק, בין אם נראו הנגעים במקום בשר בריא, לבין אם נראו במקום שער, ולבין אם נראו במקום מכווה [=כוויה מחמת אש] או שחין [=מכת חום שאינה מחמת אש].

ומבואר בברייתא, שאף שנאמר בכתוב "מכות אש" (ויקרא י"ג כ"ד), לא רק כויה שעל ידי אש ממש נידונית בדין נגעי מכווה, אלא גם כויה שעל ידי כל הדברים הבאים נידונית בדין נגעי מכווה. (א) גחלת. (ב) רמץ [=אפר רותח]. (ג) סיד רותח. (ד) גפסיס [=מן נוסף של סיד] רותח. (ה) חמי האור [=מים או תבשיל שנתחממו באש]. והסיבה שכל אלו בכלל מכווה, כי נאמר בכתוב מספר פעמים "המכווה" בלא אש, ללמד, שגם כויה שלא על ידי האש עצמה, בכלל מכווה היא, ובתנאי שתהא על ידי דבר שנתחמם באש.

כן מבואר לכאורה בברייתא, שגם הגחלים למדים מהריבוי "מכווה" ואינם בכלל אש עצמה הלמדה מהכתוב "מכות אש".

אולם לפי מה שנתבאר לעיל, שלדעת רבי, הצולה פסח על גבי גחלים, נחשב כצולה אותו באש, כי גחלים דינם כאש, אם כן, כשם שכוויית אש למדה מהכתוב "מכות אש" כך גחלים למדים ממנו ולא הריבוי "מכווה" ואת הבריתא ישבו בשני אופנים.

- לדברי רב חסדא, הגחלת הנזכרת בברייתא, אינה גחלת של עץ, שדינה כאש ממש, אלא גחלת של מתכת, שאינה כאש ממש, ומכל מקום יש ללומדה מהריבוי "מכווה".

וכמו כן לעניין שריפת בת כהן להלן, אם היה כתוב "באש" בלבד, לא היתה מתקיימת השריפה בפתילה של עופרת, ורק משום שנאמר הריבוי "באש תשרף", למדנו, שנהרגת בפתילה של עופרת, אף שאינה אש ממש.

- ולדברי רבינא, הגחלת הנזכרת בברייתא היא גחלת של עץ, אלא שנפל בברייתא שיבוש, ואין לשנות בה גחלת עם אלו הלמדים מהריבוי "מכווה", אלא עם אש הלמדה מהכתוב "מכות אש".

שריפת בת כהן

נאמר "ויבת איש כהן פי תחל לזנות את אביה היא מחללת באש תשרף" (ויקרא כ"א ט'), ואמר רב מתנה שהכוונה לכך שהיו מתיכים עופרת [=אָבָר], ונותנים לה לתוך פיה, וחומרת [=כווצת] בני מעיה. וענין זה למד על ידי שלוש דרשות.

א. מתוך כך שלא נאמר "באש תמות", אלא "באש תשרף", למדנו, לרבות שאר מיני שריפה שאינן אש ממש.

אלא שעדיין לא ידענו שנתנית פתילה ששורפת מבפנים והגוף קיים גם כן קרויה שריפה. [ואם כן, אפילו אנו באים להמיתה באופן הטוב לה ביותר, עלינו לשורפה ממש, בחבילי זמורות, אלא שיכולים להרבות לה עצים, כדי שתשרף מהר, וימעטו יסוריה].

ב. מתוך כך שנאמר בעניין לשון שריפה כמו שנאמר אצל בני אהרן "ויאחיקם כל בית ישראל בפני אֵת הַשָּׂרֵפָה אֲשֶׁר שָׂרַף ה'" (ויקרא י"ו), למדנו בגזירה שווה, שכשם ששריפה האמורה אצל בני אהרן, היתה שריפה מפנים וגוף קיים, [שנכנסו כמין שני חוטים של אש בחוטמיהם, ושרפום מבפנים], כך לעניין שריפת בת כהן, שריפה מבפנים וגוף קיים, קרויה שריפה.

אלא שעדיין לא ידענו באיזה אופן תשרף, שכן אפשר לשורפה באופן שיהיה הגוף קיים על ידי נתינת במים רותחים שהוחמו באש, או על ידי נתינת פתילת עופרת רותחת לפיה, וכן אפשר לשורפה גם שריפה גמורה.

ג. מתוך כך שנאמר בתורה, "ויאֶהֱבֶתָ לְרַעְךָ כְּמוֹךָ" (ויקרא י"ט י"ח) למדנו, שלעולם יש לעשות לחבירו את הטוב שניתן לעשות לו, ואם כן, כשיש בידך לברור לו מיתה אחת מתוך מספר מיתות, עליך להמיתו במיתה היפה ביותר, שהיא על ידי נתינת פתילת עופרת רותחת

ומכל מקום מאחר שנאמר בכתוב "בְּאֵשׁ תִּשְׂרֹף", אין להמיתה אלא בפתילה שהורתחה באש, ולא בפתילה שהיא רותחת ממקום הוצאתה מהאדמה.

שריפת פרים הנשרפים

בעניין פר חטאת של כהן המשיח, שדינה לשריפה, נאמר, "וְהוֹצִיא אֶת כָּל הַפָּר אֶל מַחוּץ לַמִּחֶנֶה אֶל מְקוֹם טְהוֹר אֶל שַׁפָּד הַדָּשָׁן וְשָׂרַף אֹתוֹ עַל עֵצִים בְּאֵשׁ עַל שַׁפָּד הַדָּשָׁן וְשָׂרַף" (ויקרא ד' י"ב), ומבואר בברייתא, שיש לשורפם **באש בלבד**, **ולא בשאר דברים שנתחממו באש**, כגון סיד רותח או גפסיס רותח.

והסיבה לכך שלא דרשו ממה שנאמר כאן "וְשָׂרַף", לרבות שאר מיני שריפה, כמו שדרשו זאת לענין שריפת בת כהן שנאמר בה "תִּשְׂרֹף".

כי דווקא לעניין בת כהן, שתחילה נאמר בה "בְּאֵשׁ", ואחר כך נאמר "תִּשְׂרֹף", הכתוב "תִּשְׂרֹף" בא לרבות שאר מיני שריפה נוסף על האש האמורה תחילה.

אבל לענין הפר, תחילה נאמר "וְשָׂרַף", ולאחר מכן נאמר "בְּאֵשׁ", לומר לך דווקא שתישרף באש, ולא בדבר אחר.

ואף שלאחר מכן, בסוף הכתוב נאמר שוב לשון שריפה, "עַל שַׁפָּד הַדָּשָׁן וְשָׂרַף", לא בא הכתוב הזה לרבות שאר מיני שריפה, אלא ללמד שני דינים אחרים.

א. "וְשָׂרַף" אפילו אין שם דשן, [שלא תאמר דווקא כשיש שם דשן, ישרפנו עליו, אבל אם ניטל הדשן, לא ישרפנו].

ב. "וְשָׂרַף", אף על פי שכבר נתפסה האש ברובו, יתעסק בשריפתו **עד שישרף כולו**.

הגחלים שהכניס כהן גדול בשביל קטורת יום הכיפורים

בענין עבודת כהן גדול ביום הכיפורים נאמר "וְלָקַח מְלֵא הַמִּחְתָּה גִּחְלֵי אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלְּפָנֵי ה' וּמְלֵא חֲפָנָיו קְטֹרֶת סָמִים דָּקָה וְהֵבִיא מִבֵּית לְפָלְתָה" (ויקרא ט"ז י"ב), ומבואר בברייתא, שאין הכוונה **לא לשלהבת**, [הקרויה אש], **ולא לגחלים עוממות וכבויות**, [הקרויות גחלים], **אלא לגחלים לוחשות ובוערות**, [שהן קרויות גחלי אש]. **ונאמרו מספר ביאורים כיצד הדבר למד**.

רב ששת ביאר, שאם היה כתוב רק "גחלים", הרי זה כולל גחלים עוממות וגחלים לוחשות, ואם היה כתוב רק "אש", אין בכלל זה אלא שלהבת, ועתה, מאחר שנאמר "גחלי אש", הכוונה לגחלים הבוערות יותר, כלומר גחלים לוחשות בלבד.

אכן אם כך הוא ביאור הכתוב, משמע שסתם גחלים אפילו לוחשות, אינן קרויות אש, וזה שלא כדברי רבי, שאמר, שפסח הנצלה על גבי גחלים, נחשב כצלי אש.

ולפיכך ביאר אבני באופן אחר, שאם היה כתוב רק "גחלים", אין בכלל זה אלא גחלים עוממות, ואם היה כתוב רק "אש", הרי זה כולל גם גחלים לוחשות וגם שלהבת, ועתה, מאחר שנאמר "גחלי אש", הכוונה לאש החלשה יותר, כלומר גחלים לוחשות בלבד.

אכן אם כך הוא ביאור הכתוב, לא היה צריך לכתוב "גחלים", לדעת, שהאש האמורה בכתוב היא גחלים לוחשות, ולא שלהבת, כי הבאת שלהבת בלא גחלת, כגון להדליק שמן בכלי חרס, אינה דרך כבוד [=השתא לפני מלך בשר ודם אין עושין כן, לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא לא כל שכן], ובוודאי לא צוותה תורה כן, ומאחר ש"אש" כולל שלהבת וגחלים לוחשות, בוודאי כוונת התורה לגחלים לוחשות.

ולפיכך ביאר רבא באופן דומה, שאם היה כתוב רק "גחלים", אין בכלל זה אלא גחלים עוממות, ואם היה כתוב רק "אש", הרי זה כולל גם גחלים לוחשות וגם שלהבת, והיה מקום לומר, שכשהוא ממלא את המחיתה, ימלא אותה בעצים, שחציים כבר נעשו גחלת, וחציים עדיין בוערים, שעד שיכנס לפנים, יעשו כולם גחלת, אבל עתה, מאחר שנאמר "וְלָקַח מְלֵא הַמִּחְתָּה גִּחְלֵי אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ", הכוונה לכך שמשעת לקחיה יקח גחלים לוחשות בלבד.

גחלים אוממות או גחלים עוממות

לדברי רבי יצחק, גחלים כבויות שחשך מראיתן, אינן "גחלים אוממות", אלא "גחלים עוממות" כמו שנאמר, "אֲרָזִים לֹא עֲמָמָהוּ בְּגֹן אֱלֻקִּים" (יחזקאל ל"א ח').

נגע הפסח בחרסו של תנור

כבר נתבאר שמאחר שנאמר "צלי אש" שתי פעמים, אין צולים את הפסח אלא באש עצמה, ולא בדבר אחר שנתחמם מהאש.

ומהטעם הזה, אם נגע בשר הפסח בדופן התנור, מאחר שבמקום נגיעתו הוא נצלה מחום של דופן התנור, ולא מחום האש, אין זה צלי אש, ויש לקלף את מקום נגיעת הבשר בתנור ולא לאוכלה.

דפיס עה-עו

חס לתוך חס

כשנתערבו יחד שני דברים חמים, כגון בשר רותח בחלב רותח, או אחד של איסור ואחד של היתר, **לדברי הכל האחד בולע מחבירו, ונאסרו** [משום בישול בשר בחלב, או משום בליעת איסור].

צונן לתוך צונן

כשנתערבו יחד שני דברים צוננים, כגון בשר צונן בחלב צונן, או אחד של איסור ואחד של היתר, **לדברי הכל אין האחד בולע מחבירו, והרי אלו מותרים** [ואין כאן לא בשר בחלב ולא בליעת איסור].

ומכל מקום מבואר בברייתא, שיש להדיח את הבשר קודם שיאכלנו.

חס לתוך צונן וצונן לתוך חס

כשנתערבו יחד שני דברים כגון בשר בחלב או איסור והיתר אחד צונן ואחד חס נחלקו חכמים אם האחד בולע מחבירו.

לדברי רב – עילאה גבר [=העליון מנצח]. כלומר, אם העליון חס, הוא מחמם את התחתון, ומעתה הם נידונים כשני דברים חמים שנתערבו, שהאחד בולע מחבירו. אבל אם העליון צונן, הוא מצנן את התחתון, והרי אלו נידונים כשני דברים צוננים שנתערבו, שאין האחד בולע מחבירו. ומכל מקום על פי המבואר בברייתא שנשנית כשמואל, צריך לומר שבאופן הזה אף שהעליון גובר, ומצנן את התחתון, קודם שנצטנן התחתון, הספיק לחמם את העליון מעט, ובולע מעט, ולכן, צריך לקלף מהבשר מעט, וכל השאר מותר.

ולדברי שמואל – תתאה גבר [=התחתון מנצח]. כלומר, אם התחתון חס, הוא מחמם את העליון, ומעתה הם נידונים כשני דברים חמים שנתערבו, שהאחד בולע מחבירו והרי זה אסור.

אבל אם התחתון צונן, הוא מצנן את העליון, והרי אלו נידונים כשני דברים צוננים שנתערבו, שאין האחד בולע מחבירו. ומכל מקום מבואר בברייתא, שבאופן הזה, אף שהתחתון גובר, ומצנן את העליון, קודם שנצטנן העליון, הספיק לחמם את התחתון מעט, ובולע מעט, ולכן, צריך לקלף מהבשר מעט, וכל השאר מותר.

ומצינו שתי ברייתות, בהן מבואר כדברי שמואל, ולפיכך כתב רש"י, שאף על פי שכלל בידינו, שבדיני איסור והיתר שנחלקו בהם רב ושמואל, הלכה כרב, בדין זה הלכה כשמואל, כי שנינו שתי ברייתות כדבריו.

נטף רוטב מהפסח על

דופן התנור וחזר אל הפסח

לדברי הכל, אם **נטף רוטב חס** מבשר הפסח, על **גבי חרסו של תנור** בעוד החרס רותח, **אותו רוטב** נצלה מחמת החרס, ונאסר, כי אינו צלי אש.

ולפיכך אם חזר הרוטב אל הבשר, ונבלע בו, **אוסר את מקום בליעתו בבשר**. ויש ליטול את מקום בליעתו בבשר בשיעור יפה, ולא די בשיעור כדי קליפה, כי השומן נבלע בתוך הבשר בעומק.

וכשהיה הרוטב צונן והחרס רותח, באנו למחלוקת רב ושמואל.

- לדעת רב, מאחר שהעליון גובר, הרוטב מצנן את החרס, ואינו נצלה ממנו, ולפיכך אינו חוזר לאסור את הבשר.

- ולדעת שמואל, מאחר שהתחתון גובר, החרס מחמם את הרוטב, ואוסרו, וכשהוא חוזר לבשר, הוא אוסרו כדי בליעה.

וכשהיה הרוטב חס והחרס צונן, גם כן באנו למחלוקת רב ושמואל.

- לדעת רב, מאחר שהעליון גובר, הרוטב מחמם את החרס, וחוזר ומתחמם ממנו, ועל ידי זה נאסר כי אין זה צלי אש, וכשהוא חוזר לבשר, הוא אוסרו כדי בליעה.

- ולדעת שמואל, מאחר שהתחתון גובר, החרס מצנן את הרוטב, ואינו אוסרו, ולפיכך אינו חוזר לאסור את הבשר.

נטף רוטב מהפסח על סולת

לדברי הכל, אם **נטף רוטב חס** מבשר הפסח, על **גבי סולת רותחת**, **אותו רוטב** נצלה מחמת הסולת, ונאסר, כי אינו צלי אש. ומאחר שאותו רוטב נאסר, אסור לאכול את כל הסולת שבה הרוטב, **ולכן יש לקמוץ מהסולת את מקום הרוטב**, וישרוף אותו כשאר קדשים פסולים.

וכשהיה הרוטב צונן והסולת רותחת, באנו למחלוקת רב ושמואל.

- לדעת רב, מאחר שהעליון גובר, הרוטב מצנן את הסולת, ואינו נצלה ממנו, ולפיכך אינו נאסר.

- ולדעת שמואל, מאחר שהתחתון גובר, הסולת מחממת את הרוטב, ואוסרת אותו, ולפיכך יש לקמוץ את מקומו.

וכשהיה הרוטב חם והסולת צוננת, גם כן באנו למחלוקת רב ושמואל.

- לדעת רב, מאחר שהעליון גובר, הרוטב מחמם את הסולת, וחוזר ומתחמם ממנו, ועל ידי זה נאסר, כי אין זה צלי אש, ולפיכך יש לקמוץ את מקומו.

- ולדעת שמואל, מאחר שהתחתון גובר, הסולת מצננת את הרוטב, ואינה צולה אותו, ולפיכך אינו נאסר.

סך פסח בשמן תרומה

פסח שסכו אותו בשמן של תרומה, אם בני חבורה הם כהנים, המותרים לאכול תרומה, יכולים לאוכלו כמות שהוא, אף על פי שיש עליו שמן תרומה, ואפילו נבלע בתוכו.

אבל אם היו בני חבורה ישראלים, האסורים לאכול תרומה, צריכים להסיר את שמן התרומה מהפסח קודם שיאכלוהו.

אם היה הפסח חי, לא נבלעה בו התרומה, ולפיכך די בכך שידיחוהו.

אבל אם כבר נצלה הפסח, מאחר שנתרכך השמן, נבלע בתוכו, ונספג בשכבה החיצונית של הבשר, ולפיכך יש לקלפה.

ובדין זה הכל מודים, שאפילו סכו את הפסח בעודו חם, לא נבלע בו השמן יותר מכדי קליפה, כי השמן הניתן לסיכה הוא מועט, ואין בו כדי להיבלע בבשר הרבה.

ומכל מקום אפילו היה הפסח צונן, כדי קליפה צריך ליטול ממנו, כי מאחר שכבר נצלה, והוא רך, הוא בולע את השמן שסכו אותו.

סך פסח בשמן של מעשר שני

פסח שסכו אותו בשמן של מעשר, מאחר שהכל מותרים לאכול מעשר שני בירושלים, הפסח מותר באכילה כמות שהוא, אף על פי שיש עליו שמן, ואפילו נבלע בתוכו.

ומכל מקום, זה שנתן את השמן, לא יוכל לתבוע מבני חבורה שישלמו לו בעבורו, כי אסור למכור מעשר שני בירושלים, אפילו לצורך אכילתו בקדושתו, שנאמר, "וְכִי יִרְבֶּה מִמֶּךָ הַדֶּרֶךְ ... וְנִתְּתָה בַפֶּסֶף ..." (דברים י"ד כ"ד-כ"ה), ללמד שרק בריחוק מקום נותנים אותו בעבור כסף, אבל בירושלים, אין נותנים אותו בכסף.

- כן פירש רש"י, שמכירת מעשר שני אסורה, כי נאמר "וְכִי יִרְבֶּה מִמֶּךָ הַדֶּרֶךְ ... וְנִתְּתָה בַפֶּסֶף ..."

אולם התוס' הקשו, כי הכתוב הזה מדבר על פדיון מעשר שני, שמוציאו לחולין, ולא על מכירתו בקדושתו להיאכל כמעשר שני, [ואמנם יש גורסים במשנתנו, "שאין פודים", אבל רש"י גרס "שאין מוכרים"].

- ור"י פירש, שמכירת מעשר שני בירושלים אינה אסורה אלא מדברי חכמים, שגזרו על המכירה, שמא יבואו לפדותו.

- ורשב"א פירש, שמכירת מעשר שני אסורה משום בזיון מצווה.

דף עו

צונן לתוך צונן שיש בו בליעה

לעיל נתבאר שאם נתערבו יחד שני דברים צוננים, כגון בשר צונן בחלב צונן, או אחד של איסור ואחד של היתר, לדברי הכל אין האחד בולע מחבירו, והרי אלו מותרים על ידי הדחה, [ואין כאן לא בשר בחלב ולא בליעת איסור].

אמנם לדברי שמואל, יש אופנים שגם כשנערבו שני דברים צוננים, האחד בולע מחבירו.

א. מליח הרי הוא כרותח.

אם היו מלוחים בשיעור שאין הדבר נאכל מחמת מלחו עד שידיחוהו תחילה מהמלח, הרי המליח הזה נידון כרותח, ואם כן האחד בולע מחבירו, ונאסרו [משום בישול בשר בחלב, או משום בליעת איסור].

ב. כבוש הרי הוא כמבושל.

אם היו כבושים שניהם יחד בחומץ, הרי הם נידונים כמבושלים יחד, ואם כן האחד בולע מחבירו, ונאסרו [משום בישול בשר בחלב, או משום בליעת איסור].

ולא נתבאר מה הדין אם האחד מליח או מבושל וחבירו אינו כן.

בליעת צלי צונן

כבר נתבאר, שדבר צונן אינו בולע, ולפיכך כשנתערבו שני דברים צוננים, כגון בשר בחלב, או איסור בהיתר, די בהדחתם כדי להתירם.

אמנם בשר שנצלה, יוצא מכלל זה, כי מאחר שנצלה, הוא מתרכך, ובולע יותר משאר צונן, כפי שיתבאר להלן.

א. סתם צלי בולע כדי קליפה.

אם נפל בשר צלוי לחלב או לתבשיל של איסור, אף על פי ששניהם צוננים, מאחר שנתרכך הבשר בצלייתו, בולע הוא כדי קליפה, ולכן לא די בהדחתו מהחלב, או מהאיסור, אלא יש לקלפו.

ב. צלי שיש בו סדקים בולע לגמרי.

בשר צלוי שיש בו סדקים, שנפל לחלב או לתבשיל של איסור, אף על פי ששניהם צוננים, מאחר שנתרכך הבשר בצלייתו, ויש בו סדקים, הוא בולע בכולו מהחלב או מהאיסור ולכן כולו נאסר.

ג. צלי מתובל בולע לגמרי.

בשר צלוי ומתובל, שנפל לחלב או לתבשיל של איסור, אף על פי ששניהם צוננים, מאחר שנתרכך הבשר בצלייתו, ויש בו תבלין שמרככים אותו יותר, הוא בולע בכולו מהחלב או מהאיסור, ולכן כולו נאסר.

צליית בשר איסור ובשר היתר בתנור אחד

א. דעת רב.

אסור לצלות בשר שחוטה עם בשר נבילה בתנור אחד, [כשאחד מהם שמן], ואפילו אינם נוגעים זה בזה, כגון שכל אחד בשפוד אחר, ורחוקים זה מזה.

ולא רק כשבשר הנבילה שמן, ובשר השחוטה כחוש, שריח הנבילה נודף ונבלע בשחוטה.

אלא אף כשבשר השחוטה שמן, ובשר הנבילה כחוש, שכן ריח השחוטה נודף ונבלע בנבילה הכחושה, ומפטם אותה, וחוזרת ומוציאה ריח הנבלע בשחוטה.

ולסיכום, לדעת רב: (א) ריחא מילתא. (ב) שמינה מפטמת הכחושה, וחוזרת כחושה ומוציאה ריחא.

ב. דעת לוי.

מותר לצלות בשר שחוטה עם בשר נבילה בתנור אחד, כשאינם נוגעים זה בזה, כגון שכל אחד בשפוד אחר, ורחוקים זה מזה.

ולא רק כשבשר השחוטה שמן, ובשר הנבילה כחוש, שריח השחוטה נודף, וריח הנבילה אינו נודף.

אלא אף כשבשר הנבילה שמן, ובשר השחוטה כחוש, שריח הנבילה נודף ונבלע בשחוטה, והסיבה לכך כי ריח האיסור אינו נחשב כאיסור עצמו ואינו אוסר.

ולסיכום, לדעת לוי: ריחא לאו מילתא.

וכשבא מעשה לפני לוי, בגדי ודבר אחר [=חזיר] שנצלו יחד בתנור אחד, בבית ראש הגולה, פסק כפי דעתו, והתיר את הגדי.

אין צולים שני פסחים יחד בתנור אחד

שנינו ברייתא בה מבואר, שאין צולים שני פסחים יחד בתנור אחד, אפילו כשאינם נוגעים זה בזה.

ולדברי הכל, טעם האיסור הוא, **כי יש לחוש, שמא לאחר הצליה יחליפו בני החבורות את פסחיהם**, ותיטול כל חבורה את הפסח של החבורה האחרת.

וחשש זה קיים, לא רק כששני הפסחים באו מאותו מין, כגון שניהם כבשים או שניהם גדיים, אלא **אף כשזה כבש וזה גדי**, כי גם באופן הזה יש לחוש שיחליפו את הפסחים ביניהם, ולכן אסור לצלותם יחד.

אכן לדעת רב, אין אנו צריכים לטעם זה, אלא כשיש מחיצה של גחלים או אפר בתנור בין שני הפסחים, שהיא מונעת מריח האחד לבוא לחבירו, שאז אין האיסור אלא מחשש שמא יחליפו ביניהם את הפסחים.

אבל **כשאין מחיצה בין הפסחים, גם בלא החשש הנ"ל אסור לצלותם יחד**, כי כשאין ביניהם מחיצה, פסח זה בולע ריח פסח זה, ונמצא פסח זה נאכל גם לבני החבורה אחרת.

אבל לדעת לוי, לעולם אין לאסור מחמת תערובת הטעמים, והאיסור הוא רק מחשש שמא יחליפו את הגופים.

הרודה פת חמה ונתנה

על פי חבית יין של תרומה

נחלקו חכמים בדין פת שנתנוה על פי חבית יין של תרומה, האם נאסרת הפת לזרים מחמת ריח התרומה הנבלע בה. ונאמרו שני אופנים לבאר מחלוקתם.

א. לדברי לוי נחלקו אם ריחא מילתא.

מחלוקת החכמים היא, אף כשנתן פת חמה על גבי חבית פתוחה של יין, שריח היין נכנס בפת.

לדעת רבי יהודה – אף על פי שריח היין נכנס בפת הפת אינה נאסרת לזרים כי ריח הדבר אינו כממשו [=ריחא לאו מילתא] ואם כן ריח התרומה אינו נידון כתרומה ואינו אוסר את הפת לזרים. [וכן פסק לוי].

ולדעת רבי מאיר – מאחר שריח היין נכנס בפת הפת נאסרת לזרים כי ריח הדבר נידון כממשו [=ריחא מילתא] ואם כן ריח התרומה נידון כתרומה ואוסר את הפת לזרים.

ולדעת רבי יוסי – אמנם ריח הדבר נידון כממשו, ולכן אם נתן פת שעורים חמה על גבי חבית של יין תרומה, הפת נאסרת מחמת ריח התרומה הנבלע בה, **אכן כל זה בפת שעורים, שהיא שואבת את הריח, ולכן היא נאסרת, אבל פת חיטים, אינה שואבת את הריח, ומאחר שלא נבלע בה ריח התרומה, אינה נאסרת.**

ב. לדברי רב נחלקו באיזה אופן הפת שואבת את הריח. [וכן אמר רבה בר בר חנה אמר ריש לקיש].

לדעת כל החכמים, ריח הדבר נידון כממשו [=ריחא מילתא], ולפיכך, אם יש בפת ריח של יין תרומה, הפת נאסרת לזרים.

ולדעת כל החכמים, אם נתן פת חמה על גבי חבית יין מגולה, ריח היין נכנס בפת, והיא נאסרת. ואם נתן פת צוננת על גבי חבית יין מגופה [=מכוסה], ריח היין אינו נכנס בפת, ואינה נאסרת.

ומחלוקת החכמים היא, כשנתן פת חמה על גבי חבית מגופה, או פת צוננת על גבי חבית מגולה, האם באופנים הללו נכנס ריח היין בפת.

לדעת רבי יהודה – באופנים הללו ריח היין אינו נכנס בפת, ולכן היא מותרת.

ולדעת רבי מאיר – באופנים הללו ריח היין נכנס בפת, ולכן היא אסורה.

ולדעת רבי יוסי – באופנים הללו ריח היין נכנס בפת שעורים, ולכן היא אסורה, אבל אינו נכנס בפת חיטים, ולכן היא מותרת.

פת שאפאה עם צלי בתנור

רב כהנא בריה דרב חיננא סבא שנה ברייתא, בה מבואר, שפת שאפו אותה עם צלי בתנור, אסור לאוכלה במאכלי חלב.

והסיבה לכך, כי הפת קיבלה ריח מהצלי, ומחמת אותו ריח היא עצמה נעשית כבשר, [כדעת רב שריחא מילתא היא], ולכן **אסור לאוכלה בחלב.**

דג שנצלה בתנור אחד יחד עם בשר

לדעת רבא מפרזיקא, דג שנצלה יחד עם בשר בתנור אחד, [אף שלא נגעו זה בזה], **אסור לאוכלו בחלב**, כי הפת קיבלה ריח מהצלי, ולדעת רבא מפרזיקא, מחמת אותו ריח, הדג עצמו נעשה כבשר, [כדעת רב, שריחא מילתא היא], ולכן אסור לאוכלו בחלב.

ולדעת מר בר רב אשי, דג כזה שיש בו ריח בשר, **אסור לאוכלו אפילו בפני עצמו**, כי מאחר שנתערב בו מהבשר, [על ידי ריח הבשר, וכדעת רב שריחא מילתא היא], הוא מזיק לאוכלו, שגורם לו ריח רע, וילקה בצרעת.

ומכל מקום, מכאן יש ללמוד, שגם לדעת האומרים שריח לאו מילתא היא, אם נתבשל הדג עם הבשר באופן שוודאי בלעו זה מזה, כגון שצלאם יחד כשהם נוגעים זה בזה, או בתבשיל אחד, מודה הוא שאין לאכול את הדג, מהטעמים הללו, שהוא גורם לריח רע ולצרעת.

ההלכה בענין אם ריחא מילתא היא או לא

נתבאר, שנחלקו רב ולוי, האם ריחא מילתא היא, או לא.

ופירש רש"י שאף שרב העמיד את כל התנאים כמותו, ולוי לא העמידם כמותו, [וכל האמוראים בסוגיתנו הלכו בשיטתו של רב], **ההלכה כלוי**, שריחא מילתא היא, כי אביי ורבא גם כן נחלקו בדין זה במסכת עבודה זרה, ודעת רבא שם כדעת לוי, שריחא לאו מילתא היא, וכלל בידינו, שכשנחלקו אביי ורבא באיזה דין, הלכה כרבא.

וכן מבואר בתשובות הגאונים שהלכה כלוי, ואף משמו של רבי אליעזר בן יצחק נאמר לרש"י, שלא חשש לדברי רב בזה.

אולם רבינו תם פוסק כרב, כי האמוראים בסוגיתנו כמותו. ובמסכת עבודה זרה פירשו התוס', שאין סתירה לכך מדברי רבא שם, כי ניתן להעמידם כדעת רב.

דפים עו-עז

קרבנות ציבור קרבים בשבת ובטומאה

כל קרבנות ציבור שיש להם זמן קבוע להקרבתם, קרבים גם בשבת, [אף על פי שבהקרבתם יש לעשות מלאכות האסורות בשבת, כגון שחיטה], וקרבים גם בטומאה, [אף על פי שטמאים אסורים להיכנס לעזרה]. **ועניין זה מבואר ממספר כתובים.**

א. עניין זה שקרבן תמיד קרב גם בשבת וגם בטומאה, למד מתוך כך **שנאמר בו**, "צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי ייחתי תשמרו להקריב לי במועדו" (במדבר כ"ח ב'), ללמד שלעולם יקרב בזמנו, ואין דבר שמונע זאת, לא שבת ולא טומאה.

אמנם מהכתוב הזה אין ללמוד שגם שאר קרבנות ציבור קרבים בשבת ובטומאה, כי היה מקום לומר, שרק קרבן התמיד, שהוא תדיר, וכולו עולה, קרב גם בשבת ובטומאה, אבל שאר קרבנות ציבור, שאין

בהם מעלות אלו, לא יקרבו בשבת ובטומאה.

ב. עניין זה **שקרבו פסח קרב גם בשבת וגם בטומאה**, למד מתוך כך **שנאמר בו**, "וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַפֶּסַח בְּמוֹעֲדוֹ. בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה בֵּין הָעַרְבַּיִם תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ בְּמוֹעֲדוֹ כָּכָל חֻקֹּתָיו וְכָכָל מִשְׁפָּטָיו תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ" (במדבר ט"ו ב'-ג'), ללמד, שלעולם יקרבו בזמנו, ואין דבר שמונע זאת, לא שבת ולא טומאה.

אמנם מהכתוב הזה אין ללמוד שגם שאר קרבנות ציבור קרבים בשבת ובטומאה, כי היה מקום לומר, שרק קרבן פסח, שהמבטלו ענוש כרת, קרב גם בשבת ובטומאה, אבל שאר קרבנות ציבור, שאין בהם מעלות אלו, לא יקרבו בשבת ובטומאה.

ואף מתמיד ופסח יחד אין ללמוד לשאר קרבנות, כי היה מקום לומר, שרק קרבנות אלו שיש בהם חומרא על שאר קרבנות כפי שנתבאר, קרבים גם בשבת ובטומאה, אבל שאר קרבנות ציבור, שאין בהם חומרות, לא יקרבו בשבת ובטומאה.

ג. עניין זה **ששאר קרבנות ציבור הנזכרים בפרשת פנחס, קרבים גם בשבת וגם בטומאה**, למד מתוך כך **שנאמר בסוף אותה פרשה**, "אֲלֶּהָ תַּעֲשׂוּ לְה' בְּמוֹעֲדֵיכֶם לְבַד מִנְדָּרֵיכֶם וְנִדְבַתֵּיכֶם לְעֹלֹתֵיכֶם וְלִמְנַחֲתֵיכֶם וְלִנְסָפֵיכֶם וְלִשְׁלֵמֵיכֶם" (במדבר כ"ט ל"ט), ללמד שכולם יקרבו בזמנם, ואין דבר שמונע זאת, לא שבת ולא טומאה.

והקרבנות הנזכרים באותה פרשה, מלבד קרבן תמיד ופסח, הם: (א) קרבנות מוסף שבת [שני כבשים לעולה]. **(ב) קרבנות מוסף ראש חודש** [שני פרים, איל אחד, ושבעה כבשים לעולה. ושעיר עזים לחטאת]. **(ג) קרבנות מוסף של פסח** [בכל אחד משבעת ימי הפסח. שני פרים, איל אחד, ושבעה כבשים לעולה. ושעיר חטאת]. **(ד) קרבנות מוסף יום הביכורים** [שני פרים, איל אחד, ושבעה כבשים לעולה. ושעיר עזים לחטאת]. **(ה) קרבנות מוסף ראש השנה** [פר אחד, איל אחד, ושבעה כבשים לעולה. ושעיר עזים לחטאת]. **(ו) קרבנות מוסף יום הכפורים** [פר אחד, איל אחד, ושבעה כבשים לעולה. ושעיר עזים לחטאת]. **(ז) קרבנות מוסף חג הסוכות** [משלושה עשר פרים ועד שבעה, פוחת והולך מיום ראשון עד יום שביעי, שני אילים בכל יום, וארבעה עשר כבשים בכל יום לעולה. ושעיר עזים בכל יום לחטאת]. **(ח) קרבנות מוסף שמיני עצרת** [פר אחד, איל אחד, ושבעה כבשים לעולה. ושעיר חטאת].

ומהכתוב הזה אין ללמוד אלא על מוספים שיש בהם כפרה, שקרבים גם בשבת ובטומאה, אבל עומר ושתי הלחם הבאים להתיר את החדש ולא לכפרה, לא יקרבו בשבת ובטומאה.

ד. עניין זה **ששאר קרבנות ציבור הנזכרים בפרשת אמור ולא בפרשת פנחס, קרבים גם בשבת וגם בטומאה**, למד מתוך כך **שנאמר בסוף אותה פרשה**, "וַיִּדְבַר מֹשֶׁה אֶת מַעֲדֵי ה' אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (ויקרא כ"ג מ"ד), ללמד שכולם יקרבו בזמנם, ואין דבר שמונע זאת, לא שבת ולא טומאה.

והקרבנות הנזכרים באותה פרשה, מלבד קרבן תמיד ופסח, הם: (א) מנחת העומר הקריבה ביום ששה עשר בניסן. **(ב) קרבן הבא עם העומר** [כבש לעולה]. **(ג) שתי הלחם** הקרבים בעצרת. **(ד) קרבן הבא עם שתי הלחם** [שבעה כבשים לעולה. ושעיר חטאת. ושני כבשים לשלמים, הם שלמי עצרת הקרויים זבחי שלמי ציבור].

ומהכתוב הזה אין ללמוד אלא על קרבנות אלו שבאים להתיר, שקרבים גם בשבת ובטומאה, אבל שאר מוספים הבאים לכפר ולא להתיר, לא יקרבו בשבת ובטומאה.

קרבנות ציבור הבאים

בטומאה אינם נאכלים בטומאה

נתבאר, שכל קרבנות ציבור באים אפילו בטומאה, אכן **רוב קרבנות ציבור הנאכלים, כשהם באים בטומאה, רק הקרבתם דוחה את הטומאה, אבל אינם נאכלים בטומאה.**

ובמשנתנו נמנו חמישה מיני קרבנות נאכלים, שאף שהם קרבים בטומאה, אינם נאכלים בטומאה.

א. מנחת העומר.

ב. שתי הלחם.

ג. לחם הפנים.

ד. זבחי שלמי ציבור. [הם כבשי עצרת הבאים עם שתי הלחם, שאין שלמים לציבור אלא אלו. והוא הדין לשעירי הרגלים, שהם דומים להם, שהם מיני זבחים הנאכלים].

ה. שעירי ראשי חדשים. [ואף שגם הם מיני זבחים, הזכירם התנא בפני עצמם, ולא כללם עם זבחי שלמי ציבור, כי אם לא היה מזכירם בפירוש, היה מקום לטעות, שאינם באים בטומאה, שכן עניין זה שקרבנות ציבור באים בטומאה, למד מהכתוב "אֲלֶּהָ תַּעֲשׂוּ לְה' בְּמוֹעֲדֵיכֶם", כפי שנתבאר, והיה מקום לומר, שאין בכלל זה אלא מועדים, ולא ראש חודש, לכך פירש התנא שגם קרבנות ראש חודש בכלל, והסיבה לכך, כי גם ראש חודש קרוי מועד, כפי שיתבאר בעזה"י להלן].

ופירש התנא, שמניין הקרבנות הללו, [הבאים בטומאה ואינם נאכלים בטומאה], הוא חמישה ולא יותר, להודיע, שיש **קרבן ציבור נאכל, שזמנו קבוע, ואף על פי כן אינו בא בטומאה, והוא קרבן חגיגה הבא ברגלים.**

והסיבה לכך שאינו קרב בטומאה, כי קרבן זה,

מאחר שיש לו תשלומין כל שבעה, אינו דוחה את השבת, ומאחר שאינו דוחה את השבת, אינו דוחה את הטומאה.

וקרבן פסח, גם כן יוצא מכלל שאר קרבנות ציבור נאכלים, **שמלבד זאת שהוא קרב בטומאה, כשהוא קרב בטומאה, הוא גם נאכל בטומאה.**

והסיבה לכך, כי כשנצטווה עיקר פסח, לאכילה נצטווה, שנאמר, "אִישׁ לְפִי אֶכְלוּ תִּכְסּוּ עַל הַשֶּׁה" (שמות י"ב ד'), ולפיכך, כשהתיר הכתוב להביאו בטומאה, על דעת שיאכל בטומאה התירו.

ראש חודש נקרא מועד

לדברי אביי, חודש תמוז של שנת שילוח מרגלים היה מלא, כלומר שלושים יום, [ועל ידי זה כלו ארבעים יום של הליכת בתשעה באב, ומאחר שבו בכו בכיה לחנם, בו נקבעה להם בכיה לדורות].

וזהו שאמר הכתוב, "סֵלָה כָּל אֲבִירֵי הַבְּקָרְבֵי קָרָא עָלַי מוֹעֵד לְשֹׁבֵר בַּחוּרֵי גַת דָּרָךְ הִי לְבַתּוּלַת בֵּית יְהוּדָה" (איכה א' ט"ו), כלומר הוסיף עוד יום של מועד, שעל ידו נדחה חודש אב ביום אחד, ונקבע יום הבכיה לתשעה באב.

ומתוך כך שהכתוב קרא ליום עיבור החודש "מועד", למדנו, שראש חודש קרוי מועד.

דף עז

ריצוי ציץ

בענין הציץ של כהן גדול נאמר "וְהָיָה עַל מִצַּח אֹהֶרֶן וְנִשָּׂא אֹהֶרֶן אֶת עוֹן הַקִּדְּשִׁים אֲשֶׁר יִקְדִּישׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכָל מִתְּנַת קִדְּשֵׁיהֶם וְהָיָה עַל מִצַּחוֹ תָּמִיד לְרָצוֹן לָהֶם לְפָנַי ה' (שמות כ"ח ל"ח), ללמד שהציץ מרצה על הטומאה שארעה בקרבנות, כלומר מכשיר את הקרבן שנטמא.

לדעת רבי שמעון – הציץ מרצה על טומאת הקרבנות, בין כשהוא על מצח אהרן, ובין כשאינו על מצח אהרן.

וראייתו של רבי שמעון לכך היא, משום שלדעתו צריכים אנו לריצוי ציץ, בין לטומאה שארעה בקרבן יחיד, [שהציץ מרצה עליה בדיעבד], ובין לטומאה של קרבנות ציבור, שאף שהתירה תורה להקריב קרבנות ציבור בטומאה, אין הדבר היתר גמור, אלא כשלא נמצאו טהורים, אז יקריבו טמאים [=טומאה זחווה היא בציבור], וכיון שאין היתר גמור בדבר, כדי שידחו קרבנות ציבור את הטומאה, צריכים אנו לריצוי ציץ. ומעתה, כיון שעבודת פנים של כהן גדול ביום הכיפורים, היא בכלל שאר קרבנות ציבור הדוחים את הטומאה, אף שבאותה שעה אין הציץ על מצחו, שכן הוא עובד בבגדי לבן, מכאן יש ללמוד, שהציץ מרצה גם כשאינו על מצחו.

ולדעת רבי יהודה – אין הציץ מרצה על טומאת הקרבנות, אלא כשהוא על מצח אהרן.

ואין להביא ראיה מעבודת פנים של כהן גדול ביום הכיפורים, שהיא דוחה את הטומאה, אף על פי שאין הציץ במצחו. כי לדעת רבי יהודה, אין אנו צריכים לריצוי ציץ אלא לטומאה שארעה בקרבנות יחיד, שלא הותרה בהם טומאה ועל ידי הציץ הם כשרים. אבל כשקרבנות ציבור באים בטומאה, אין צריכים הם לריצוי הציץ, כי היתר גמור יש בדבר [=טומאה הותרה בציבור], לכן אפילו יש טהורים רשאים טמאים להקריב. ואם כן, עבודת פנים של כהן גדול ביום הכיפורים, מאחר שהיא קרבן ציבור, אינה צריכה כלל ריצוי ציץ, ולכן היא נעשית בטומאה אף על פי שאין הציץ במצחו.

ריצוי ציץ על אכילות

כבר נתבאר, שהציץ מכשיר את הקרבן שנטמא, ולדברי הכל, אם נטמא הדם, הקרבן למזבח הציץ מרצה על כך. אבל נחלקו חכמים מה הדין כשנטמאו חלקי הקרבן הנאכלים.

לדעת רבי אליעזר – הציץ מרצה גם על האכילות, כלומר, גם אם נגעה טומאה בבשר הקרבן שדינו להיאכל, או בשיירי מנחה שדינם להיאכל, הציץ מרצה על טומאתם, והם נאכלים.

ולדעת רבי יוסי – אין הציץ מרצה על האכילות, ולכן אם נגעה טומאה בבשר הקרבן שדינו להיאכל, או בשיירי מנחה שדינם להיאכל, הציץ אינו מרצה על טומאתם, ואינם נאכלים.

- ולתירוץ אחד בגמרא, דעת רבי יהושע, שאמנם הציץ אינו מרצה על האכילות, אבל לדעתו, כל העולים למזבח אחר זריקת הדם, כלומר האימורים [=חלקי בשר הקרבן הקרבים למזבח], דינם כדם, והציץ מרצה עליהם.

- ולתירוץ שני בגמרא, דעת רבי יהושע כדעת רבי אליעזר, שהציץ מרצה אף על האכילות.

- ולתירוץ שלישי בגמרא, דעת רבי יהושע שהציץ אינו מרצה אלא על טומאה שארעה בדם [הזבחים או בקומץ המנחות], אבל אינו מרצה, לא על טומאה שארעה בדברים הנאכלים, ולא על טומאה שארעה בדברים העולים למזבח אחר זריקת הדם.

"וְעֵשִׂיתָ עֲלֵתֶיךָ הַבֶּשֶׂר וְהַדָּם עַל מִזְבַּח ה' אֶלְקֶיךָ וְדָם זָבַחְתָּ? שֶׁפֶךְ עַל מִזְבַּח ה' אֶלְקֶיךָ וְהַבֶּשֶׂר תֹּאכְלֶה" (דברים י"ב כ"ז)

קרבת שני נפסל דמו או בשרו

עיקר הקרבת הקרבן היא ניתנת דמו על גבי המזבח, ולפיכך **דין פשוט הוא, שאם נפסל הדם הראוי לזריקה, נפסל כל הקרבן, אף על פי שכל בשרו קיים.** [=אם אין דם אין בשר].

ונחלקו חכמים, מה הדין כשנפסל כל בשר הקרבן, [כגון שנטמא או שנאבד], **ודמו קיים, האם זורקים את הדם למזבח, ובכך יצא המקריב ידי קרבנו, או שמאחר שנפסל כל בשרו, בכך נפסל גם דמו, ולא יזרק למזבח.**

א. דעת רבי יהושע.

שני כתובים מלמדים, שאין הקרבן כשר, אלא אם כן יש לו גם דם הראוי לזריקה, וגם [כזית] בשר [לאכילה או כזית בשר להקטרה], אבל אם נפסל אחד מהם כולו, מעתה גם חבירו פסול [=אם אין דם אין בשר, אם אין בשר אין דם].

הכתוב הראשון נאמר בעולה, "וְעֵשִׂיתָ עֲלֵתֶיךָ הַבֶּשֶׂר וְהַדָּם", שממנו יש ללמוד, שאין עולה קריבה, אלא אם כן יש בה גם עשיית בשר [הם האימורים הקרבים בה למזבח] וגם עשיית דם [הוא הדם הניתן למזבח].

ומהכתוב הזה אין ללמוד שכן הדין בשלמים, כי אפשר שרק בעולה שהיא חמורה, שכולה כליל, אם נפסל הבשר נפסל גם הדם.

והכתוב השני נאמר בשלמים "וְדָם זָבַחְתָּ? שֶׁפֶךְ ... וְהַבֶּשֶׂר תֹּאכְלֶה", שגם ממנו יש ללמוד, שאין השלמים קרבים, אלא אם כן יש בהם גם עשיית דם [הוא הדם הניתן למזבח] וגם עשיית בשר [הם האימורים הקרבים בה למזבח והבשר הנאכל לכהנים ולבעלים].

ומהכתוב הזה אין ללמוד שכן הדין בעולה, כי אפשר שרק בשלמים, אם נפסל הבשר נפסל גם הדם כי בהם יש לבשר חשיבות יתר, שהוא נאכל גם לגבוה וגם לבעלים.

ב. דעת רבי אליעזר.

כל קרבן שדמו קיים, הרי זה כשר לזריקה על גבי המזבח, אף על פי שכל בשרו נפסל [=דם אף על פי שאין בשר], שנאמר, "וְדָם זָבַחְתָּ? שֶׁפֶךְ עַל מִזְבַּח ה' אֶלְקֶיךָ", ללמד, שכל זמן שיש דם הרי זה קרב למזבח.

ולהלן יתבאר בעזה"י מה לומד רבי אליעזר ממה שנאמר "וְעֵשִׂיתָ עֲלֵתֶיךָ הַבֶּשֶׂר וְהַדָּם" וכן ממה שלאחר הכתוב "וְדָם זָבַחְתָּ? שֶׁפֶךְ" נאמר "וְהַבֶּשֶׂר תֹּאכְלֶה".

-

ולהלן יתבאר בעזה"י, שכשנפסל הבשר מחמת טומאה, מודה רבי יהושע, שבדיעבד, אם כבר נזרק הדם, הקרבן כשר. אבל אם אין בשר כלל, כגון שאבד או נשרף, בזה דעת רבי יהושע, שאפילו בדיעבד, אם נזרק הדם, הקרבן פסול.

מנחה שנפסל קומצה או שייריה

עיקר הקרבת המנחה היא הקטרת קומצה על גבי המזבח, [שהכהן נוטל מהמנחה בקומצו, ומקטיר את הקומץ הזה למזבח, והקטרת הקומץ של המנחה על המזבח, היא כנגד זריקת דם הזבחים], ולפיכך, **דין פשוט הוא, שאם נפסל הקומץ, נפסלה כל המנחה, אף על פי ששייריה קיימים** [=אם אין קומץ אין שיריים].

ומתחילה רצו לומר, שבמנחה לא נחלקו החכמים הנ"ל, ולדברי הכל, רק כשנפסל הקומץ, נפסלה המנחה, אבל אם נפסלו רק שיירי המנחה, והקומץ קיים, המנחה כשירה.

אולם מסקנת הסוגיה, שכשם שנחלקו רבי יהושע ורבי אליעזר בזבחים שנפסל בשרם, אם נפסלו בכך או לא, כך נחלקו במנחה.

לדעת רבי יהושע – גם אם אין שיריים אין קומץ.

ולדעת רבי אליעזר – קומץ כשר אף על פי שאין שיריים.

מה דם בזריקה אף בשר בזריקה

לדעת רבי אליעזר, הכתוב "וְעֵשִׂיתָ עֲלֵתֶיךָ הַבֶּשֶׂר וְהַדָּם", בא להקיש את נתינת האימורים על המזבח, לזריקת הדם למזבח, ללמד, שכשם שהדם ניתן למזבח בזריקה, כך גם הבשר ניתן על גבי המזבח בזריקה.

ומכאן למדו שיש לעשות לול [=רווח] קטן בין כבש למזבח, ולא יהיה ראש הכבש מחובר למזבח, והמסדר את האברים עומד על הכבש, וזורקם על מערכת העצים, לקיים מצוות זריקה.

אין הבשר מותר באכילה עד שיזרק הדם

לדברי הכל, אין בשר הקרבן מותר באכילה, אלא לאחר שיזרק דמו למזבח.

לדעת רבי יהושע – ענין זה למד בקל וחומר, שהרי האימורים [=חלקי הקרבן המוקטרים על

המזבח] קלים מהדם, שכן אם נפסלו האימורים מהקרבה, אינם פוסלים את, הבשר והוא מותר באכילה, [כפי שנתבאר בדף נ"ט], ואילו אם נפסל הדם, הוא פוסל את הבשר, ואינו מותר באכילה. ובאימורים הקלים כבר נתבאר בדף נ"ט שכשהם קיימים אין לאכול את הבשר עד שיקטרו ואם כן קל וחומר לדם החמור שכל זמן שלא נזרק על המזבח אין לאכול מהבשר.

ולדעת רבי אליעזר – אף על פי שניתן ללמוד עניין זה בקל וחומר, **מבואר הוא בכתוב** [=מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא], **שנאמר, "וְדָם זֶבְחֶיךָ יִשְׁפָּךְ", ורק אחר כך, "וְהַבֶּשֶׂר תֹּאכְלֶה"**.

ואף שלדעת רבי אליעזר בא הכתוב ללמד ענין זה שאין הבשר מותר אלא לאחר זריקת הדם, יש ללמוד מהכתוב "וְדָם זֶבְחֶיךָ יִשְׁפָּךְ", גם את המבואר לעיל, שכל זמן שיש דם, הוא נזרק, אף על פי שהבשר נפסל.

שכן אם בא הכתוב ללמד רק עניין זה שהבשר נאכל אחר זריקת הדם, היה לו לכתוב תחילה "וְהַבֶּשֶׂר תֹּאכְלֶה", ואחר כך "וְדָם זֶבְחֶיךָ יִשְׁפָּךְ", כסדר בתחילת הכתוב, "וְעֲשִׂיתָ עֲלֵתֶיךָ הַבֶּשֶׂר וְהָדָם".

ומתוך כך ששינה את הסדר, על כרחך בא ללמד את שני העניינים הללו, (א) שיש דם אף על פי שאין בשר, (ב) ושאין הבשר נותר אלא אחרי זריקת הדם.

האם משנתנו כדעת רבי יהושע

כבר נתבאר, שלדעת משנתנו, קרבנות ציבור באים אפילו בטומאה, ונזכרו במשנתנו חמישה מיני קרבנות נאכלים הבאים גם בטומאה. (א) מנחת העומר. (ב) שתי הלחם. (ג) לחם הפנים. (ד) זבחי שלמי ציבור [ושעירי הרגלים]. (ה) שעירי ראשי חדשים.

ולהלן יתבאר בעזה"י האם משנתנו כדעת רבי יהושע או לא.

א. לימא מתניתין דלא כרבי יהושע.

בני הישיבה היו סבורים, שלדעת התנא של משנתנו. (א) טומאה דחוויה היא בציבור, ומאחר שאין בדבר היתר גמור, רק על ידי ציץ, קרבנות ציבור קרבים בטומאה, שכן לא מצינו מי שיאמר שטומאה הותרה בציבור, אלא רבי יהודה, ודעת יחיד היא. (ב) הציץ אינו מרצה אלא על טומאה שארעה בדברים הקרבים למזבח, [כדם זבחים וקמצים של מנחה], אבל אינו מרצה על טומאה שארעה באכילות [כגון בבשר ובשיירי המנחה], שכן לא מצינו מי שיאמר שציץ מרצה על אכילות, אלא רבי אליעזר, ודעת יחיד היא.

ומאחר שבני הישיבה היו סבורים כן, אמרו, שלכאורה משנתנו שלא כדעת רבי יהושע, שכן מאחר שקרבנות ציבור קרבים בטומאה רק על ידי ריצוי ציץ, והציץ מועיל לרצות רק על טומאת הדם בלבד, נמצא שלא הוכשר בהם אלא הדם, אבל הבשר פסול מחמת טומאתו. וכבר נתבאר, שלדעת רבי יהושע, כל קרבן שבשרו פסול, אין מקריבים אותו כלל, אף על פי שדמו לא נפסל [=אם אין בשר אין דם].

ב. אפילו תימא רבי יהושע וסבר ציץ מרצה על העולין.

שוב אמרו, שיש להעמיד את משנתנו אף כדעת רבי יהושע, כי לדעת רבי יהושע, אף שאין הציץ מרצה על טומאה שארעה בדברים הנאכלים, מכל מקום דעתו, שכשם שהציץ מרצה על טומאה שארעה בדם, כך הוא מרצה על טומאה שארעה בעולים, כלומר בחלקי בשר הקרבן הקרבים על המזבח [=אימורים].

ואם כן, קרבנות ציבור טמאים, אף שאין בהם בשר נאכל, שכן אין הציץ מרצה עליו, הרי יש בהם בשר הקרב למזבח, ולדעת רבי יהושע, קרבן שנשאר בו כזית כשר מבשרו, בין אם הוא מהחלק הנאכל, ובין אם הוא מהחלק הקרב למזבח, נחשב כקרבן שיש בו בשר כשר, ורק אם אין בו בשר כלל, אין בו גם דם.

אולם דחו את הדברים הללו, כי על פי הדברים הללו ניתן ליישב רק כיצד זבחים של קרבנות ציבור קרבים בטומאה, שכן בהם חלקי הקרבן הנשארים בו אחר זריקת דמו חלוקים לשנים, בשר העולה למזבח, ובשר נאכל, ומאחר שהציץ מרצה על הבשר העולה למזבח, די בכך שלא יפסלו.

אבל מנחות של ציבור, אין בהם אחר הקטרת הקומץ [שהוא כנגד הדם של הזבחים] אלא שיירים, שהם כולם נאכלים, ואם כן, בהם אין ריצוי ציץ אלא בקומץ בלבד [שהוא כנגד הדם של הזבחים], ולא בשיריים [שהם כנגד הבשר בזבחים], ולדעת רבי יהושע, כשם שזבחים שנפסל כל בשרם, נפסל גם דמם, כך מנחות שנפסלו בהם כל השיריים, נפסל גם הקומץ, והרי אלו פסולות, ואם כן העומר ושתי הלחם מאחר שאין בהם שיריים, לא יקרבו בטומאה.

ג. אפילו תימא רבי יהושע וסבר ציץ מרצה אף על אכילות.

שוב אמרו, שיש להעמיד את משנתנו אף כדעת רבי יהושע, כי דעת רבי יהושע כדעת רבי אליעזר, שהציץ מרצה אף על טומאה שארעה בדברים הנאכלים, ואם כן, אף שלדעתו אין

הקרבת כשר אלא אם כן נותרו בו מכל חלקיו, בזבחים גם דם וגם בשר, ובמנחות גם קומץ וגם שיריים.

כשנטמאו קרבנות ציבור, הציץ מרצה בהם על טומאה של כל חלקיהם, והרי הם כקרבנות שכל חלקיהם טהורים, ויש בזבחים דם ובשר, ובמנחות קומץ ושיריים, ולכן הם קרבים.

אולם דחו את גם הדברים הללו, כי מתוך דברי רבי יהושע הפוסל מנחות שנטמאו בהם השיריים, וכן זבחים שנטמאו בהם הבשר והאימורים, מבואר, שלדעתו אין הציץ מרצה, לא על טומאה שארעה בדברים הנאכלים, ולא על טומאה שארעה בדברים הקרבים, [ואינו מרצה אלא על טומאת דם או קמצים בלבד].

ד. אפילו תימא רבי יהושע כאן לכתחלה כאן דייעבד.

שוב אמרו, שיש להעמיד את משנתנו אף כדעת רבי יהושע, כי אף שלדעת רבי יהושע הציץ אינו מרצה חלקי הקרבן הנאכלים, ולא על חלקי הקרבן העולים למזבח אחר זריקת הדם, ולכן לדעתו אין להקריב שום זבח שנפסל כל בשרו, וכן אין להקריב שם מנחה שנפסלו כל שיריה.

כל זה לכתחילה, אבל בדיעבד, אם כבר קרב הקרבן הזה, מודה רבי יהושע שהוא כשר, והציץ מרצה עליו להכשירו [שכן מבואר בברייתא אחת].

אולם דחו גם את הדברים הללו, כי אף שאפשר שבקרבנות יחיד החילוק הנ"ל הוא אמת, שרק לכתחילה אמר רבי יהושע שלא להקריב קרבן שנטמא כל בשרו, ומודה הוא, שבדיעבד אם כבר נזרק דמו, הורצה, כפי המבואר בברייתא, **מכל מקום אין להעמיד כן את משנתנו, כי מלשון משנתנו מבואר, שקרבנות ציבור קרבים בטומאה לכתחילה, ולא רק בדיעבד.**

דף עח

ה. אפילו תימא רבי יהושע כאן ביחיד כאן בציבור.

מסקנת הסוגיה, שיש להעמיד את משנתנו אף כדעת רבי יהושע, כי אף שלדעת רבי יהושע הציץ אינו מרצה חלקי הקרבן הנאכלים, ולא על חלקי הקרבן העולים למזבח אחר זריקת הדם, ולכן לדעתו לכתחילה אין להקריב שום זבח שנפסל כל בשרו, וכן אין להקריב שם מנחה שנפסלו כל שיריה.

כל זה בקרבנות יחיד, אבל **בקרבנות ציבור** דעתו שהותרה בהם **טומאה**, ואינם צריכים כלל לריצוי ציץ כדי להכשירם, אלא הם נידונים כטהורים למרות טומאתם, ואם כן, יש בהם דם ובשר, קומץ ושיריים, ולכן הם קרבים.

© כל הזכויות שמורות למחבר יצחק א. הורביץ

טל': 03-6187895

וואצאפ: 050-6877088

דוא"ל bekitsur1@gmail.com

פקס': 153-506-877088

[לקבלת ה"בקיצור" בוואצאפ לחץ כאן](#)

ניתן לתמוך במפעל זה על ידי רכישת ספרי המחבר באתר אמזון בקישורים הבאים

[בקיצור ברכות חלק א \(ב-לד\)](#)

[בקיצור ברכות חלק ב \(לה-סד\)](#)

[בקיצור שבת חלק א \(ב-לו\)](#)

[בקיצור שבת חלק ב \(לו-סז\)](#)

[בקיצור שבת חלק ג \(סז-צו\)](#)

[בקיצור שבת חלק ד \(צו-קכט\)](#)

[בקיצור עירובין חלק א \(ב-מא\)](#)

[בקיצור עירובין חלק ב \(מא-עו\)](#)

[בקיצור עירובין חלק ג \(עו-קה\)](#)

חדש

[בקיצור פסחים חלק א \(ב-מב\)](#)

ספרים נוספים מהמחבר

[מוסר אבות על מסכת אבות](#)

[להבין במקרא על פרשיות התורה](#)

[עיטורי ברכה על מסכת ברכות](#)

[ראש שמחתי על ירושלמי בבא קמא](#)

[ראש שמחתי על ירושלמי בבא מציעא](#)